

Modeli štednje za starost

Grašovec, Jakov

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:366961>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Stručni studij računovodstvo i financije

MODELI ŠTEDNJE ZA STAROST

Završni rad

Kolegij: Osobne financije

Mentor: Prof.dr.sc. Marijana Ivanov

Student: Jakov Grašovec

JMBAG: 0246051316

Zagreb, rujan 2019. godine

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Stručni studij računovodstvo i financije

MODELI ŠTEDNJE ZA STAROST

SAVING MODELS FOR OLD AGE

Završni rad

Kolegij: Osobne financije

Mentor: Prof.dr.sc. Marijana Ivanov

Student: Jakov Grašovec

JMBAG: 0246051316

Zagreb, rujan 2019. godine

Jakov Grašovec

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student:

U Zagrebu, 23. rujna 2019.

(potpis)

Sadržaj

1	Uvod.....	1
1.1	Predmet i cilj rada	1
1.2	Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3	Sadržaj i struktura rada.....	2
2	Mirovinski sustav Republike Hrvatske	3
2.1	Zakonodavni okvir i osnovne karakteristike hrvatskog mirovinskog sustava.....	4
2.2	Mirovinska pismenost i položaj umirovljenika u Republici Hrvatskoj.....	9
2.3	Mirovinska reforma 2019. godine.....	11
3	Mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj kao vrsta štednje u užem smislu	14
3.1	Obvezni mirovinski fondovi	16
3.2	Dobrovoljni mirovinski fondovi	19
3.3	Imovina i prinosi mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj	22
4	Usporedna analiza i održivost modela štednje za starost	26
4.1	Usporedbe iznosa mirovine s obzirom na model štednje	26
4.2	Održivost modela hrvatskog mirovinskog sustava.....	31
4.3	Paneuropski mirovinski model.....	34
5	Zaključak.....	36
	Literatura.....	37
	Popis tablica i slika	39

Sažetak

Mirovinski sustav omogućuje stanovnicima koji su kao radno aktivni uplaćivali doprinose za mirovinsko osiguranje da u trenutku umirovljenja primaju mjesečnu mirovinu za osiguranje životnih potreba. Hrvatski mirovinski sustav doživio je reformu 1. siječnja 2019. godine, a temelji se na tri supa od kojih je jedan dobrovoljan. Kapitalizirana štednja, osim što je od velike važnosti za treću životnu dob, potiče razvoj tržišta kapitala, gospodarski rast i veći životni standard. U radu se opisuju mirovinski fondovi kao vrsta štednje u užem smislu, pri čemu se drugi stup kao obvezni provodi kroz obvezne, a treći stup kao dobrovoljan kroz dobrovoljne mirovinske fondove. Članstvo u dobrovoljnim mirovinskim fondovima atraktivan je način ulaganja jer ostvaruje dodatnu osobnu mirovinu uz poticajna sredstva iz državnog proračuna. U Republici Hrvatskoj prisutan je proces demografskog starenja koji je doveo do dugoročnog trenda povećanja broja umirovljenika u odnosu na broj zaposlenih osiguranika. Upravo je to razlog uvođenja kapitaliziranog mirovinskog sustava u kojem će osobna imovina u obveznim mirovinskim fondovima predstavljati osnovicu za isplatu mirovina budućih umirovljenika. Kako bi umirovljenici imali primjerena primanja nakon umirovljenja, naglašava se potreba za individualnom odgovornošću prilikom planiranja financiranja treće životne dobi.

Ključne riječi: *mirovinski sustav, mirovinska reforma, mirovinski fondovi*

Summary

The pension system allows residents who, as active workers, have paid pension contributions to receive a monthly pension for life insurance at the time of retirement. The Croatian pension system was reformed on January 1, 2019, based on three pillars, one of which is voluntary. Capitalized savings, besides being of great importance for the third age, fosters capital market development, economic growth and a higher standard of living. The paper describes pension funds as a type of savings in the narrow sense, with the second pillar being implemented as mandatory and the third pillar as voluntary through voluntary pension funds. Membership in voluntary pension funds is an attractive way of investing because it earns an additional personal pension with stimulus funds from the state budget. In the Republic of Croatia, there is a process of demographic aging that has led to a long-term trend of increasing the number of pensioners relative to the number of employed insured persons. This is precisely the reason for introducing a capitalized pension system in which personal assets in compulsory pension funds will form the basis for the payment of pensions to future retirees. In order for retirees to receive adequate post-retirement benefits, the need for individual responsibility is emphasized when planning for third-age funding

Key words: *pension system, pension system reform, pension funds*

1 Uvod

1.1 Predmet i cilj rada

Mirovinski sustav ima zahtjevne zadaće a najvažnija je da stanovnici koji su kao radno aktivni uplaćivali doprinose za mirovinsko osiguranje u trenutku umirovljenja imaju pravo na primanje mjesečnih mirovina kojima osiguravaju svoje životne potrebe. Sustav omogućuje naknade onesposobljenim radnicima, odnosno ovisnim i preživjelim članovima obitelji umirovljenih i onesposobljenih radnika. Mirovinskim sustavom postiže se ravnomjerna raspodjela dohotka pojedinaca i obitelji tijekom cijelog životnog vijeka, uz poticanje pojedinačne i nacionalne štednje.

Hrvatski mirovinski sustav razvijao se uz reforme i nadopune iz javnog mirovinskog sustava međugeneracijske solidarnosti kada su se mirovine financirale iz uplaćenih doprinosa zaposlenika a nedostatna sredstva za isplatu mirovina nadoknađivala iz državnog proračuna ili zaduživanjem države na domaćem ili inozemnom tržištu. Prve intervencije u mirovinski sustav bile su usmjerene na kontrolu tekućih mirovinskih troškova s ciljem njihove racionalizacije. Suštinske promjene mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj dogodile su se donošenjem Zakona o mirovinskom osiguranju koji razrađuje trodijelno mirovinsko osiguranje, uz prvi i drugi obvezni uveden je i treći mirovinski stup. Sva tri stupa trebala su zajedno osigurati veću socijalnu sigurnost i razinu mirovina. Predmet ovog rada je analiza hrvatskog modela štednje za starost koji doživljava određene promjene i mirovinskom reformom važećom od 1. siječnja 2019. godine.

U Hrvatskoj, kao ni u mnogim drugim zemljama ne postoji dovoljno mehanizama koji bi poticali osiguranike na duži rad odnosno duže zadržavanje radno sposobnih osoba u financiranju prvog mirovinskog stupa. Za mirovinski sustav koji bi osigurao mirovine za kvalitetan život svojih članova nisu bila dostatna samo financijska sredstva generacijske solidarnosti. To je i bio razlog početka procesa sustavnog razvoja i poticaja dobrovoljno mirovinskog osiguranja. Za vlastitu materijalnu sigurnost u starosti građani se moraju pobrinuti na vrijeme i odbaciti nerealna očekivanja od javnog mirovinskog osiguranja i države općenito. Cilj ovog rada je ukazati na važnost kapitalizirane štednje za treću životnu dob.

Pretpostavka je da sva tri stupa mirovinskog osiguranja mogu zajedno višom razinom osigurati veću socijalnu sigurnost. To bi rezultiralo smanjenjem rizika starosti, invalidnosti i smrti, s pozitivnim utjecajem na ukupna gospodarska kretanja. Svojim ulaganjem mirovinski fondovi

trebali bi utjecati i na povećanje domaće štednje i investicija, što bi potaknulo razvoj tržišta kapitala, gospodarski rast i veći životni standard.

1.2 Izvori podataka i metode prikupljanja

U radu su kao izvori podataka korišteni statistički podatci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA). Kao sekundarni izvori korišteni su članci i publikacije s tematikom mirovinskog sustava i modela štednje kao i pripadni zakoni.

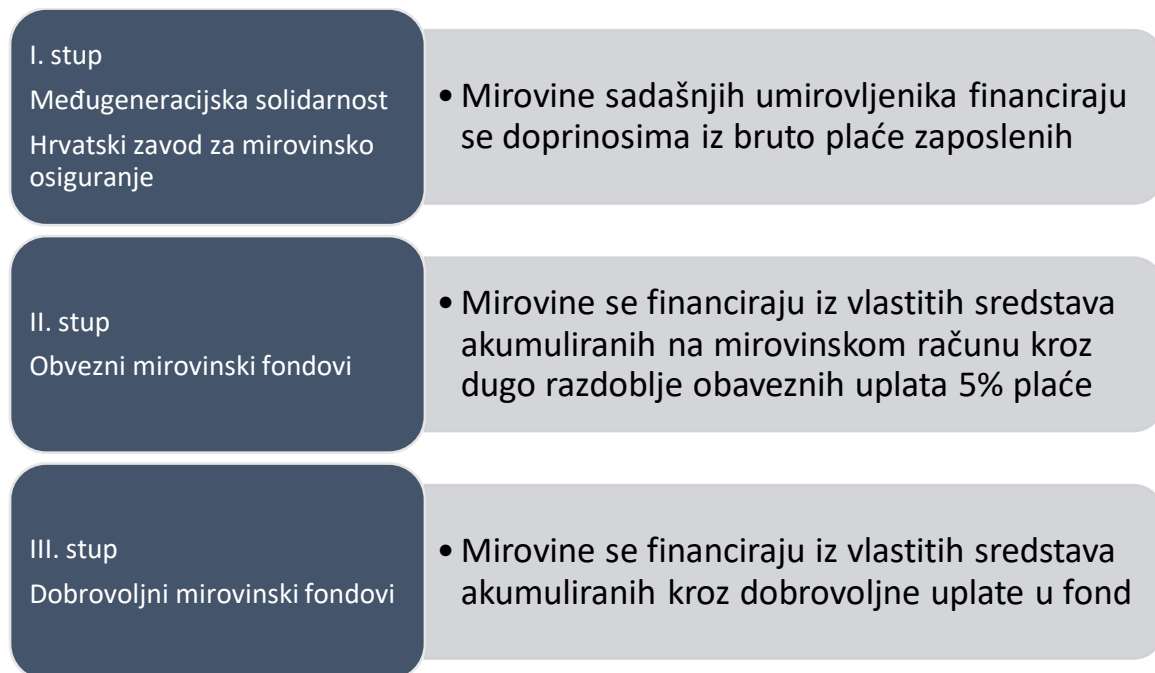
1.3 Sadržaj i struktura rada

Rad je koncipiran u pet poglavlja. Nakon uvodnog dijela, u drugom poglavlju razrađen je mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj, njegov zakonodavni okvir, položaj umirovljenika u zemlji te mirovinska reforma koja je stupila na snagu 1. siječnja 2019. godine. U trećem poglavlju razrađeni su mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj, kako obvezni tako i dobrovoljni, te njihova imovina i prinosi. Četvrto poglavlje sadrži primjere obračuna za usporednu analizu modela štednje za starost. Održivost modela tema je koju nameću demografska kretanja koja idu u smjeru starenja stanovništva pa sredstva za financiranje treće životne dobi iz obveznog mirovinskog fonda na temelju generacijske solidarnosti postaju nedostatna. Europska unija predlaže model mirovinske štednje - transparentan, jednostavan i međugranično prenosiv u vidu paneuropske mirovine. Rad je zaokružen zaključkom o značaju štednje za treću životnu dob.

2 Mirovinski sustav Republike Hrvatske

Mirovinski sustav regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja te predstavlja civilizacijsko dostignuće bez kojeg je nezamisliv razvoj i održivost modernog društva. Do 2002. godine mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj temeljio se samo na načelu međugeneracijske solidarnosti te je kao takav postao neodrživ. Uz prvi mirovinski stup na temelju generacijske solidarnosti uvode se drugi mirovinski stup na temelju individualne kapitalizirane štednje koji je do tada bio obavezan za određene kategorije osiguranika, te treći mirovinski stup koji je dobrovoljan i služi onima koji se žele dodatno osigurati. Takav trodijelni mirovinski sustav djeluje još i danas što je propisano člankom 1. Zakona o mirovinskom osiguranju a prikazan je na Slici 2.1.

Slika 2.1 Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora prema *Izaberi budućnost: obvezni mirovinski i drugi fondovi* [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%20c5%20a1a%208di/financijska-pismenost/izaberi-budu%2087nost/> [20.7.2019]

Za pravilno i transparentno funkcioniranje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj zadužen je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje čije je ustrojstvo i djelovanje propisano Zakonom o mirovinskom osiguranju, a provodi prava osiguranika na temelju generacijske solidarnosti. Važni sudionici u mirovinskom sustavu su i obvezni i dobrovoljni fondovi čija je zadaća da ulaganjem povećaju vrijednost fonda što rezultira isplatom većih mirovina. Od ostalih važnih institucija u mirovinskom sustavu Republike Hrvatske su i Središnji registar osiguranika

(REGOS), Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) te Ministarstvo rada i mirovinskog sustava. Važnost mirovinskog sustava proizlazi iz činjenice da je na dan 31. prosinca 2018. u Zavodu bilo evidentirano 1.236.258 korisnika i 1.506.912 osiguranika, tako da je omjer između te dvije skupine iznosio 1 : 1,22 (u 2016. godini omjer je bio 1 : 1,17, a u 2017. godini 1 : 1,20).¹ Navedeno ukazuje na nepovoljnu situaciju s kojom se suočava financiranje mirovina iz prvog stupa.

2.1 Zakonodavni okvir i osnovne karakteristike hrvatskog mirovinskog sustava

Hrvatski mirovinski sustav temelji se na tri stupa, prvom i drugom koji predstavljaju obvezno mirovinsko osiguranje i trećem stupu koji predstavlja dobrovoljno mirovinsko osiguranje. Sustav mirovinskog osiguranja uređen je sljedećim zakonima:²

- Zakonom o mirovinskom osiguranju,
- Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima,
- Zakonom o dobrovoljnim mirovinskim fondovima,
- Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima,
- pripadajućim podzakonskim aktima.

Prvi stup mirovinskog osiguranja naziva se i stupom generacijske solidarnosti što znači da se doprinosima koje izdvajaju radno aktivne osobe isplaćuju mirovine sadašnjim umirovljenicima. Provedba mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti koje se financira i iz državnog proračuna u nadležnosti je Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Zakonom je određeno izdvajanje za prvi stup u visini 15% bruto plaće svakog osiguranika koji je član i drugog stupa, odnosno 20% ako je samo član prvog stupa. Tri su osnovna vida ostvarivanja prava na mirovinu: starosna mirovina zbog starosti, invalidska zbog gubitka radne sposobnosti i obiteljska kada pravo ostvaruju članovi obitelji. Prvi stup je obavezan i jedan za sve osiguranike.

Drugi stup mirovinskog osiguranja predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju, odnosno osobnu imovinu osiguranika jer se uplaćena sredstva evidentiraju na osobnom računu što proizlazi iz riječi individualna. Kapitalizirana znači da se uplatom u odabrani mirovinski fond

¹ *Izješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018.* [online]. Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Upravnovijece/sjednice/30_05062019/1_Izvjescje_o_radu_i_poslovanju_Zavoda_za_2018.pdf [21.7.2019]

² *Mirovinski sustav* [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> [21.7.2019]

ostvaruje prinos od ulaganja. Zakonska obveza uplate u drugi stup mirovinskog osiguranja iznosi 5% bruto plaće svakog osiguranika koji je istovremeno član prvog i drugog stupa. Za drugi stup karakteristično je da se financijska sredstva prikupljaju i kapitaliziraju putem mirovinskih fondova a isplata mirovina isključivo putem mirovinskih osiguravajućih društava.

Treći stup mirovinskog osiguranja dobrovoljnog je karaktera - osiguranik sam bira učestalost i visinu uplate. Sredstva trećeg stupa prikupljaju se i kapitaliziraju putem dobrovoljnih mirovinskih fondova a isplatu mirovina obavljaju mirovinska osiguravajuća društva, a iznimno za manje iznose i mirovinska društva (koja upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima).

2.1.1 Razvoj mirovinskog sustava Republike Hrvatske

Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima započela je 1999. godine reforma mirovinskog sustava. Njime je regulirano osnivanje obveznih mirovinskih fondova odnosno drugog mirovinskog stupa, dobrovoljnih mirovinskih fondova ili trećeg mirovinskog stupa i mirovinskih društava koja upravljaju navedenim fondovima. Početkom 2002. godine donesene su zakonske odredbe kojima osiguranici stariji od 50 godina trajno ostaju u prvom mirovinskom stupu, u sustavu generacijske solidarnosti. Pravo izbora žele li trajno ostati u prvom mirovinskom stupu ili se žele uz prvi dodatno osigurati i u drugom mirovinskom stupu imali su osiguranici u dobi od 40 do 50 godina. Zakonom je određeno da mlađi od 40 godina budu obvezno osigurani u prvom i drugom mirovinskom stupu.³ Temeljne odredbe funkcioniranja fondova u Republici Hrvatskoj određene su Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima i Zakonom o dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Razvoj hrvatskog mirovinskog sustava od 1999. do 2018. godine prikazan je na Slici 2.2.

Za razvoj hrvatskog mirovinskog sustava značajna je radikalna reforma koja je provedena 2002. godine privatizacijom dijela javnog sustava odnosno osnivanjem obveznog drugog stupa i uvođenjem dobrovoljnog trećeg stupa. Model reforme bio je model Svjetske banke sličan kao u nekim tranzicijskim zemljama. U hrvatskom sustavu za razliku od drugih tranzicijskih zemalja nisu poduzimane dodatne reforme.⁴ Unatoč političkim pritiscima o privremenom zaustavljanju uplata u drugi mirovinski stup, definirani mirovinski sustav preživio je krizu.

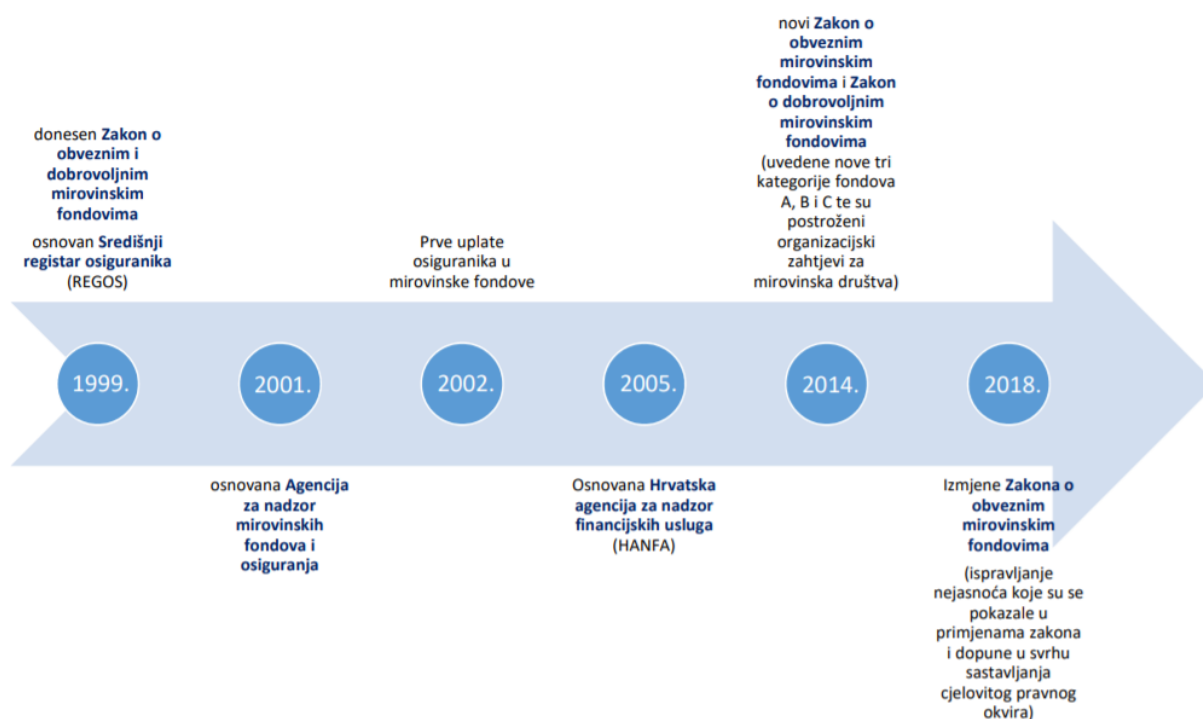
Članstvo Hrvatske u Europskoj uniji i institut Europskog semestra ponovno su na dnevni red javnih rasprava vratili temu II. stupa. U Nacionalnom programu reformi 2015. godine

³ Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

⁴ Bežovan, G. (2019) Evaluacija procesa privatizacije mirovinskog sustava u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, 26 (1), str. 1.

očekivalo se kontinuirano smanjenje javnih rashoda za mirovine. Razlog tome bila je činjenica da bi od 2027. nadalje većina novih umirovljenika primala osnovnu mirovinu iz I. stupa i mirovinu iz II. stupa. To znači da bi se rashodi za mirovine isplaćene iz I. stupa postepeno smanjivali. Navedeno smanjenje bilo bi utoliko značajnije iz razloga što umirovljenici koji će primati mirovinu iz oba stupa neće imati dodatak od 27% na mirovinu koja se isplaćuje iz I. stupa.⁵

Slika 2.2 Razvoj mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj

Izvor: *Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi* [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

Sve uočene negativnosti postojećeg mirovinskog sustava s ciljem omogućavanja viših mirovina uz povećavanje penalizacije prijevremenih mirovina kao i dobne granice za ostvarenje prava za starosnu mirovinu razrađene su u mirovinskoj reformi koja je stupila na snagu 1. siječnja 2019. godine.

2.1.2 Članstvo u mirovinskom fondu

Mirovinski fond je imovina bez pravne osobnosti u kojem se prikuplja novac koji uplaćuju njegovi članovi, koji su ujedno i vlasnici fonda. Društvo koje upravlja mirovinskim fondom

⁵ Bežovan, G. (2019) Evaluacija procesa privatizacije mirovinskog sustava u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, 26 (1), str. 20.

ulaže taj novac s ciljem povećanja vrijednosti imovine fonda. Takva ulaganja svakom članu fonda omogućuju isplatu veće mirovine u budućnosti. Iznosi na osobnim računima osiguranika koji se vode u REGOS-u ovise o iznosu doprinosa koje poslodavac uplaćuje u fond te o načinu upravljanja pojedinim fondom.

Postoje obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi. Drugi stup čine obvezni mirovinski fondovi u koje ulažu radno aktivni osiguranici i tako ostvaruju prava na svoju mirovinu. Pritom osiguranik izabire mirovinsko društvo i investicijski mirovinski fond u korist kojeg se doznaju njegovi doprinosi. Osim ovog obveznog ulaganja postoji mogućnost ulaganja u dobrovoljne mirovinske fondove koji čine treći stup mirovinskog sustava radi potencijalnog ostvarenja veće mirovine.

2.1.3 Ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja

Ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja razlikuje se ako se ostvaruje na temelju generacijske solidarnosti (prvi stup) ili na temelju individualne kapitalizirane štednje (drugi i treći stup). Za odlazak u mirovinu od temeljne važnosti su mirovinski staž i godine života. Mirovinski staž je skupni naziv za razdoblje provedeno u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju te razdoblja izvan osiguranja koja se pod određenim uvjetima priznaju u mirovinski staž (npr. vrijeme provedeno u Hrvatskoj domovinskoj vojsci).⁶

Prava iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti (prvi stup) ostvaruju se kroz:

- Starosnu mirovinu,
- Prijevremenu starosnu mirovinu,
- Pravo na invalidsku mirovinu i profesionalnu rehabilitaciju,
- Pravo na privremenu invalidsku mirovinu,
- Pravo na obiteljsku mirovinu,
- Pravo prema posebnim propisima te
- Mirovinska prava osoba koje su radile u Europskoj uniji i inozemstvu.

Isplatu mirovina u okviru obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje (drugi i treći stup) obavlja mirovinsko osiguravajuće društvo ili iznimno mirovinsko društvo. Iznimne okolnosti bile bi ukoliko je vrijednost imovine na računu u

⁶ Mirovinski sustav [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> [21.7.2019]

trenutku ostvarivanja mirovine niža od 50.000,00 kuna, trajanje isplate ugovoreno na najmanje pet godina i da ista bude predviđena prospektom fonda. Isto tako isplate moraju biti periodične a sredstva se isplaćivati u protuvrijednosti unaprijed određenog broja udjela prema cijeni udjela na dan isplate.⁷ Mirovinsko osiguravajuće društvo u okviru obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje (drugi stup) nudi mirovinske programe za doživotnu i prijevremenu starosnu mirovinu, doživotnu invalidsku te obiteljsku mirovinu.

Mirovinsko osiguravajuće društvo dužno je osiguranicima u sklopu dobrovoljnog mirovinskog osiguranja (treći stup) isplaćivati doživotnu starosnu mirovinu, a može nuditi i:⁸

- privremenu starosnu mirovinu (obročna isplata u novcu, ne može biti ugovorena na razdoblje kraće od pet godina)
- promjenjivu mirovinu (mjesečna isplata u novcu, koja se mijenja ovisno o vrijednosti sredstava namijenjenih isplati takvih mirovina)
- djelomične jednokratne isplate (isplata u novcu na temelju ugovora o mirovini u visini od najviše 30% od ukupno primljene doznake prije njezina umanjnja za naknadu mirovinskom osiguravajućem društvu)
- druge vrste mirovina prema mirovinskom programu tog mirovinskog osiguravajućeg društva.

Podjela rizika mirovinskog osiguranja na više nositelja osiguravaju veću socijalnu sigurnost i veću visinu mirovina. To je povoljnije i za ukupno gospodarstvo jer se ulaganjem mirovinskih fondova povećava domaća štednja i investicije, potiče razvoj tržišta kapitala i gospodarskog rasta.⁹

2.1.4 Mirovinsko osiguravajuće društvo

Društvo koje obavlja isplatu mirovina iz drugog i trećeg stupa mirovinskog osiguranja naziva se mirovinsko osiguravajuće društvo. U trenutku umirovljenja osiguranika, društvo koje je do tada upravljalo mirovinskim fondom uplaćuje cijeli prikupljeni iznos s osobnog računa člana mirovinskog fonda na mirovinsko osiguravajuće društvo.

Mirovinska osiguravajuća društva su društva koja isplaćuju mirovine u okviru obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje, te

⁷ Mirovinski sustav [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> [21.7.2019]

⁸ Ibid.

⁹ Bejaković, P. (2019) Uzroci poteškoća u mirovinskom sustavu i razlozi zašto treba očuvati kapitalizirano mirovinsko osiguranje u Hrvatskoj, *Revija za socijalnu politiku*, 26 (1), str. 49.

mirovine na temelju jednokratne izravne uplate osoba u mirovinsko osiguravajuće društvo u skladu sa Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima. Mirovinsko osiguravajuće društvo sklapa ugovor sa članom mirovinskog fonda kojem se određuje i isplaćuje mirovina. Iznos mirovine određuje se na temelju ukupnog iznosa svih kapitaliziranih uplata fondu i/ili na temelju izravnih jednokratnih uplata na račun mirovinskog osiguravajućeg društva. Osim isplate mirovina, zadaća društva je ulagati uplaćena sredstva u razne vrste financijske imovine u najboljem interesu svojih članova. Za pokrivanje troškova poslovanja mirovinsko osiguravajuće društvo članovima zaračunava naknadu od uplaćenih sredstava koja može iznositi najviše 5%.¹⁰

2.2 Mirovinska pismenost i položaj umirovljenika u Republici Hrvatskoj

Kako bi umirovljenici imali primjerena primanja nakon umirovljenja, sve se više naglašava potreba za individualnom odgovornošću prilikom planiranja financiranja treće životne dobi. Nedostatak planiranja izvora financiranja nakon umirovljenja je tema koja se u svijetu istražuje već duže vrijeme dok je ona u Hrvatskoj još uvijek prilično neistražena. Razlog tome je dosadašnji ukorijenjeni obrazac oslanjanja i očekivanja sigurnosti u izvorima obveznog mirovinskog osiguranja. Demografske promjene i financijske krize tijekom kojih se održivost cjelokupnog javnog mirovinskog sustava dovodi u pitanje povećavaju značaj individualnog planiranja i odgovornosti za financiranje vlastite treće životne dobi.

Za planiranje izvora financiranja nakon umirovljenja od velike je važnosti financijska pismenost koja podiže razinu individualne odgovornosti pojedinaca u preuzimanju rizika prilikom planiranja ulaganja što je bitna komponenta mirovinske pismenosti. Mirovinska pismenost obuhvaća informacije i znanje o mirovinskom sustavu zemlje i oblicima privatne štednje za treću životnu dob. „Ona podrazumijeva veću informiranost i podizanje svijesti o mogućnostima obveznog mirovinskog osiguranja te razvijanje znanja i vještina u prikupljanju dodatnih privatnih izvora prihoda za povećanje ukupnih mirovinskih primanja.“¹¹ Mirovinska nepismenost posebno se ističe kod stanovništva s nižim dohocima i nižim stupnjem obrazovanja, manjinama i ženama, što ih može dovesti do veće izloženosti financijskim poteškoćama u mirovini. Na edukaciji stanovništva i poticanju financijske pismenosti kao

¹⁰ Mirovinski sustav [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> [21.7.2019]

¹¹ Vehovec, M. (2011) Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku, Privredna kretanja i ekonomska politika, 21 (129), str. 69.

komponente mirovinske pismenosti trebali bi zajednički raditi vlada, poslodavci i financijske institucije.

U Hrvatskoj je 2018. godine stopa rizika od siromaštva za populaciju od 65 i više godina iznosila 28,2%, za muškarce 23,7% a za žene 31,3%.¹² Prema podacima Eurostata situacija je gora u Estoniji (35,3%) i Latviji (35,7%), dok prosjek na razini Europske unije iznosi 14,9%. U Hrvatskoj su ovom situacijom posebno pogođene žene iznad 65 godina zbog nižih mirovina proizašlih iz nejednakih primanja u odnosu na muškarce tijekom radnog vijeka i činjenice da najčešće nadžive svoje supružnike ostajući same s niskim mirovinama.

Premda je u Hrvatskoj teško i zaposlenima, umirovljenici sa svojim primanjima teško mogu podmiriti svoje životne potrebe. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 59% umirovljenika koji su mirovinu ostvarili prema Zakonu o mirovinskom osiguranju prima mirovinu manju od 2.500,00 kn što je vidljivo na Slici 2.3.

Slika 2.3 Korisnici mirovina ostvarenih prema ZOMO-u prema svotama mirovina na dan 31.12.2018.

Izvor: Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018. [online]

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, prosječna hrvatska mirovina na dan 31. prosinca 2018. godine iznosila je 2.405,96 kn dok se ista u europskim zemljama kreću od 250 do 1500 eura.¹³ Umirovljenici koji su svoj radni vijek predano i požrtvovno stvarali nadali su se da će im umirovljenički dani biti pošteđeni briga kako s mirovinom povezati

¹² Državni zavod za statistiku (2019) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti [online]. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%20C5%A0TVA%20I%20SOCIJALNE%20ISKLJU%20C4%20CENOSTI.XLSX [1.8.2019]

¹³ Stanišić, L. (2017) Trećina hrvatskih umirovljenika u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti [online]. Dostupno na: <https://www.mirovina.hr/novosti/trecina-hrvatskih-umirovljenika-riziku-siromastva-socijalne-iskljucenosti/> [2.8.2019]

početak i kraj mjeseca. Danas, kad i prosječna mirovina omogućuje standard malo iznad linije siromaštva, a veliki dio umirovljenika s čežnjom gleda čak i u tu nisku prosječnu mirovinu, ti godinama očekivani i zasluženi umirovljenički dani većini su umirovljenika prožeti borbom za puko preživljavanje.

2.3 Mirovinska reforma 2019. godine

Promjena gospodarskih uvjeta, tržišta rada i demografskih trendova razlog su provođenja cjelovite mirovinske reforme u Republici Hrvatskoj. Nedostatak namjenskih sredstava za isplatu mirovina čine postojeći sustav neodrživim a zbog očuvanja održivosti financijskog sustava dodatno zaduživanje nije rješenje. Posljedično nedostatak namjenskih sredstava za isplatu mirovina financira se iz drugih javnih prihoda uključujući PDV i druge. To je razlog zašto je Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava u suradnji s Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje (HZMO) i Središnjim registrom osiguranika REGOS-om provelo cjelovitu mirovinsku reformu.

Cjelovita mirovinska reforma s provedbom je počela 1. siječnja 2019. godine i obuhvatila je šest zakona: Zakon o mirovinskom osiguranju, Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, Zakon o obveznim mirovinskim fondovima, Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima, Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima i Zakon o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju.¹⁴ Cilj nove mirovinske reforme je učiniti mirovinski sustav dugoročno održivim te osigurati primjerene mirovine za sadašnje i buduće umirovljenike. Postojeći sustav ne osigurava financijsku nejednakost za tri skupine umirovljenika: sadašnjih koji žele veće mirovine, umirovljenika koji odlaze u mirovinu idućih deset do petnaest godina i generacija koje su sada u dvadesetim i tridesetim godinama. Skupina umirovljenika koja odlazi u mirovinu po prijašnjem zakonu imala bi manju mirovinu od sadašnjih i novih umirovljenika koji zbog usvojene reforme imaju mogućnost zarade većih mirovina. Usvojenom reformom izjednačena su prava svih umirovljenika. Sadašnjima su povećane mirovine i omogućen rad na ugovor o radu s mogućnošću ponovnog određivanja mirovine s novim mirovinskim stažem što će rezultirati povećanjem mirovine. Umirovljenicima s najnižim mirovinama povećat će se mirovine za 3,3%.¹⁵

Mirovinskom reformom izjednačena su prava svih umirovljenika u Republici Hrvatskoj na način da će osobe rođene do 1952. godine ostvarivati mirovinu iz prvog stupa na temelju

¹⁴ Ministarstvo rada i mirovinskog sustava: Cjelovita mirovinska reforma [online]. Dostupno na: <https://mirovinska.mrms.hr/> [5.8.2019]

¹⁵ Ibid.

generacijske solidarnosti. Rođenima između 1951. i 1961. godine koji su osigurani u prvom i drugom stupu dano je pravo da se opredijele koju će mirovinu primati. Jedna je mogućnost isplata mirovine samo iz prvog stupa s dodatkom od 27% uz prebacivanje sredstava drugog stupa u prvi. Druga je mogućnost isplata mirovine iz oba stupa s dodatkom od 27% za mirovinski staž ostvaren u prvom stupu do 31.12. 2001. godine odnosno dodatkom od 20,25% za mirovinski staž ostvaren u drugom stupu od 1.1.2002. godine do umirovljenja.¹⁶ Pravo izbora dano je i osobama kojima je i nakon određivanja dodatka na mirovinu ona iznosila manje od najniže mirovine. Oni se mogu opredijeliti za isplatu najniže mirovine kao da su bili osigurani samo u prvom stupu uz prijenos sredstava iz prvog u drugi stup. Isto vrijedi i za osiguranike rođene nakon 1962. kako im mirovina ne bi bila manja od onih koji su rođeni prije 1962. godine. Novom mirovinskom reformom svi umirovljenici mogu sami birati povoljniju mirovinu čime su izjednačena njihova prava. Dodatak od 27% uveden je kako bi se ublažile razlike u visini mirovina različitih generacija. U rasponu od 4% do 27% počeo se primjenjivati 2007. godine s ciljem ublažavanja razlika za korisnike mirovina temeljenih na propisima iz mirovinskog osiguranja koji su bili na snazi do kraja 1998. godine te po Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 1999. godine.

Zakonskom regulativom 2002. godine, rođeni između 1952. i 1961. godine mogli su birati hoće li ući u drugi mirovinski stup, a rođeni 1962. i mlađi morali su ući u drugi mirovinski stup. Mirovinskom reformom koja je usvojena početkom 2019. godine dano je svima pravo izbora kakvu će mirovinu primati. Kako bi se povećale mirovine mlađih generacija ojačan je drugi stup, a raznim projektima unapređivanja financijske pismenosti potiče se uplaćivanje u treći dobrovoljni mirovinski stup.

U Hrvatskoj je staž umirovljenika u svijetu rada 30 godina dok je europski prosjek 35 godina. „Duži ostanak u svijetu rada jedan je od ciljeva nove mirovinske reforme koja propisuje linearno umanjenje prijevremene starosne mirovine za 3,6% po godini te nagrađuje duži ostanak u svijetu rada sa sadašnjih 0,15% na 0,34% po mjesecu stjecanja prava na starosnu mirovinu nakon propisane starosne dobi.“¹⁷

Mirovinskom reformom usvojenom 2019. godine donesene su promjene prijašnjih zakonskih odredbi koje se odnose na broj godina potrebnih za stjecanje starosne mirovine. Rođeni nakon 1. siječnja 1966. godine koji će 1. siječnja 2033. imati navršениh 67 godina života ići će u

¹⁶ Ministarstvo rada i mirovinskog sustava: Cjelovita mirovinska reforma [online]. Dostupno na: <https://mirovinska.mrms.hr/> [5.8.2019]

¹⁷ Ibid.

starosnu mirovinu s navršenih 67 godina. Oni koji su rano ušli u svijet rada mogu ići u starosnu mirovinu od 1. siječnja 2027. sa 61 godinom života i 41 efektivnog staža osiguranja. Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu može ostvariti osoba s navršenih 60 godina života i 41 godinu efektivnog staža osiguranja, a uvjeti za žene i muškarce izjednačili bi se od 1. siječnja 2027. godine. U 2019. godini žene ostvaruju pravi na prijevremenu starosnu mirovinu s 57 godina i 4 mjeseca života te 32 godine i 4 mjeseca mirovinskog staža. Od 1. siječnja 2028. godine povećava se dobna granica za 4 mjeseca po godini pa od 1. siječnja 2033. godine pravo na prijevremenu starosnu mirovinu stječu žene i muškarci sa navršene 62 godine života i 35 godina mirovinskog staža.¹⁸ Reforma uređuje i beneficirani radni staž proširenjem kruga osoba s invaliditetom, te povećavanjem dobne granice za pravo na profesionalnu rehabilitaciju i osnove za novčanu naknadu zbog tjelesnog oštećenja.

Kada nastupi smrt korisnika mirovine iz drugog stupa nakon što je ostvario pravo na mirovinu, isplata njegove mirovine nasljednicima moguća je ukoliko je korisnik mirovine sklopio takav ugovor sa mirovinskim osiguravajućim društvom, tj. dioničkim društvom ili društvom s ograničenom odgovornošću koje obavlja isplatu mirovina iz drugog i trećeg stupa.

¹⁸ Ministarstvo rada i mirovinskog sustava: Cjelovita mirovinska reforma [online]. Dostupno na: <https://mirovinska.mrms.hr/> [5.8.2019]

3 Mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj kao vrsta štednje u užem smislu

Mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje provodi se preko mirovinskih fondova, pri čemu se drugi stup kao obvezni provodi kroz obvezne, a treći stup kao dobrovoljan kroz dobrovoljne mirovinske fondove. Prema Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima, mirovinski fondovi se s obzirom na strategije upravljanja imovinom dijele na A, B i C kategoriju pri čemu su sve kategorije istog mirovinskog fonda pod kontrolom istog mirovinskog društva. Strategije ulaganja fondova određene su kategorijom. Svaka kategorija vezana je uz različit stupanj rizika kod ulaganja, a prema tome i uz različitu visinu prinosa. Ulaganje u fondove A kategorije sa sobom nosi viši stupanj rizika, ali se tada od njih očekuju i viši prinosi. Zato je on primjeren mlađim osiguranicima koji imaju dovoljno vremena do umirovljenja nadoknaditi eventualne gubitke. Korisnicima srednje životne dobi namijenjena je kategorija B koja je manje rizična od kategorije A ali ulaganje u nju nosi manji prinos. Obvezni mirovinski fond kategorije C je najmanje rizičan, ulaganje u njega nosi najmanje prinose pa je kao takav primjeren najstarijim članovima mirovinskih fondova koji su pred mirovinom.¹⁹

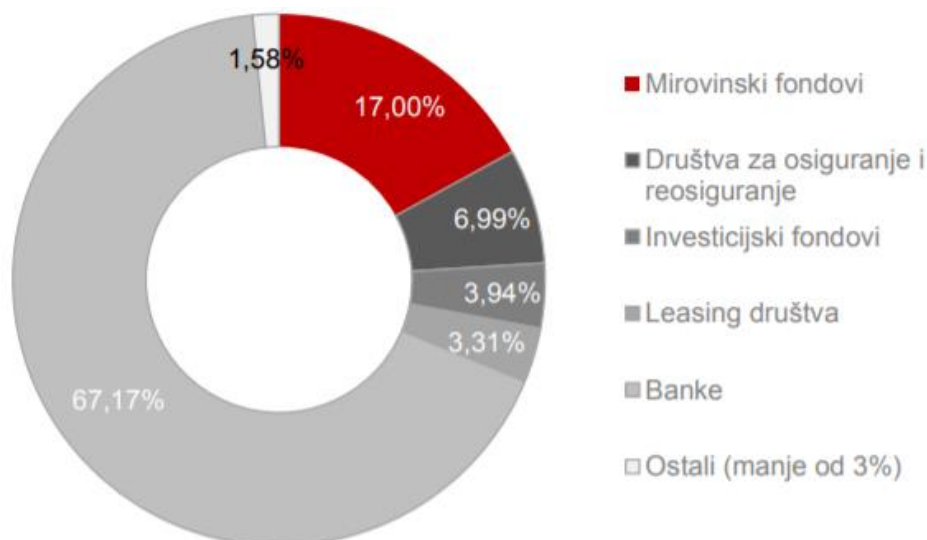
Mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje čine drugi i treći stup. Drugi stup provodi se preko obveznih mirovinskih fondova i obvezan je za sve zaposlenike, dok treći stup predstavlja dobrovoljno mirovinsko osiguranje, a provodi se individualnom štednjom u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Oni mogu biti otvoreni i zatvoreni. U otvoreni mirovinski fond mogu se učlaniti sve fizičke osobe koje imaju interes za učlanjenje. Zatvoreni fondovi pod pokroviteljstvom su poslodavca, sindikata ili udruga te prihvaćaju zahtjeve za članstvo samo od fizičkih osoba koje su zaposlene kod pokrovitelja.²⁰

Značaj mirovinskih fondova u financijskom sustavu Republike Hrvatske proizlazi iz rasta udjela imovine mirovinskih fondova u ukupnoj imovini hrvatskog financijskog sustava u posljednjih deset godina s manje od 5 na 17% što je prikazano na Slici 3.1. Najveći udio od 67,17% imaju banke a slijede mirovinski fondovi. Na trećem mjestu su društva za osiguranje i reosiguranje sa 6,99% što je značajno manji udio od mirovinskih fondova.

¹⁹ Raiffeisen mirovinski fondovi: Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija C [online]. Dostupno na: <https://www.rm.f.hr/default.aspx?id=178> [3.8.2019]

²⁰ HANFA: Drugi i treći stup mirovinskog osiguranja i isplata mirovina [online]. Dostupno na: hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/ [3.8.2019]

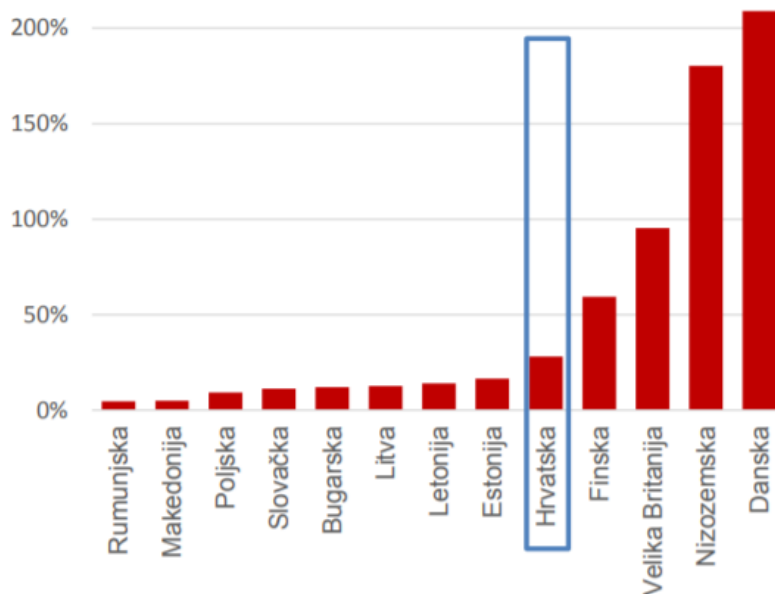
Slika 3.1 Udio imovine mirovinskih fondova u ukupnoj imovini financijskog sustava u Republici Hrvatskoj

Izvor: Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

Odnosom visine BDP-a i veličine imovine mirovinskih fondova, Republika Hrvatska prednjači među usporedivim državama ali za razvijenim zemljama zaostaje pa je vrijednost imovine mirovinskih fondova veliki potencijal za daljnji rast i razvoj (Slika 3.2).

Slika 3.2 Odnos BDP-a i imovine mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Izvor: Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

3.1 Obvezni mirovinski fondovi

Članovi obveznog mirovinskog fonda (drugi mirovinski stup) uplaćuju sredstva u fond, i ta je štednja osobna i neotuđiva imovina koja se nasljeđuje. Ona nije dio imovine mirovinskog društva, vodi se odvojeno kod depozitara mirovinskog društva. Uplaćeni iznos koji se nalazi na računu svakog člana fonda uvećava se za prinos koji je rezultat ulaganja samog fonda, odnosno posljedica rasta ili pada vrijednosti imovine fonda.

3.1.1 Prinosi i odabir obveznog mirovinskog fonda

Mirovinski fondovi ostvaruju prinos koji se prati preko indeksa MIREX kojeg izračunava i objavljuje HANFA, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, tijelo koje provodi nadzor nebankarskog financijskog sektora s ciljem promicanja i očuvanja njegove stabilnosti. MIREX je prosječna vrijednost obračunske jedinice pojedinog fonda, odnosno kategorije fondova, koja omogućava članovima da prate i uspoređuju rezultate ulaganja fondova te budu aktivni sudionici u upravljanju svojom mirovinskom štednjom. Proporcionalni udio u neto vrijednosti imovine fonda je obračunska jedinica fonda, a neto imovinu fonda čini zbroj svih obračunskih jedinica na svim računima članova fonda.²¹

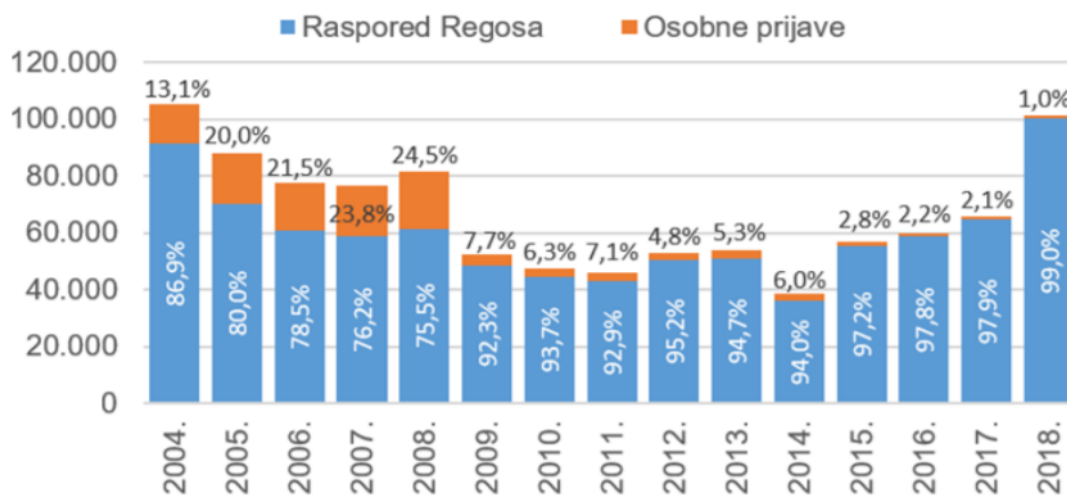
Obvezni mirovinskog fond, odnosno kategoriju obveznog mirovinskog fonda odabire osiguranik u roku od mjesec dana od zapošljavanja. Ukoliko to ne učini, REGOS (Središnji registar osiguranika) ga automatizmom raspoređuje u mirovinski fond kategorije A ukoliko mu do dana umirovljenja nije ostalo manje od 10 godina. Ukoliko u roku od 10 godina osiguranik nije osobno izvršio izbor kategorije mirovinskog fonda, po službenoj dužnosti bit će raspoređen u mirovinski fond kategorije B. Kategoriju obveznog mirovinskog fonda može se promijeniti jednom godišnje ali samo unutar istog mirovinskog društva. U mirovinski fond kojim upravlja drugo mirovinsko društvo može se prijeći ako je od prethodne promjene mirovinskog fonda prošlo više od 14 dana.

Za kvalitetan odabir odnosno promjenu fonda potrebna je dobra informiranost osiguranika i njegovo nastojanje da odluku temelji na vlastitim preferencijama. U Hrvatskoj je aktivnost članova pri odabiru obveznog mirovinskog fonda zabrinjavajuće mala. Zastupljenost osobnih prijava u ukupnom odabiru obveznog mirovinskog fonda pada ih godine u godinu, a 2018. doseže minimum od 1%. Osobne prijave bile su više zastupljene neposredno nakon donošenja

²¹ Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, od 2004. do 2008. godine što je vidljivo sa Slike 3.3.

Slika 3.3 Odabir obveznog mirovinskog fonda u Hrvatskoj u razdoblju 2004.-2018. godine

Izvor: Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]

U Republici Hrvatskoj postoje četiri obvezna mirovinska fonda i to su: AZ obvezni mirovinski fond, Erste Plavi obvezni mirovinski fond, PBZ Croatia osiguranje obvezni mirovinski fond te Raiffeisen obvezni mirovinski fond. Svakim od tih fondova upravlja određeno društvo za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima a ona su redom:²²

1. Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima,
2. ERSTE d.o.o. - društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima,
3. PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima,
4. Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo.

U Tablici 3.1 prikazan je broj fondova i njihovih članova, neto imovine, te ukupnih uplata i isplata za razdoblje od 2014. do 2018. godine.

²² HANFA: Društva za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/drustva-za-upravljanje-obveznim-mirovinskim-fondovima/> [4.8.2019]

Tablica 3.1 Obvezni mirovinski fondovi u razdoblju 2014.-2018. godine

Obvezni mirovinski fondovi					
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj fondova	12	12	12	12	12
Broj članova fondova	1.705.720	1.731.181	1.784.169	1.844.272	1.936.261
Kategorija A	4.827	5.094	5.369	5.874	6.273
Kategorija B	1.685.594	1.707.104	1.755.823	1.810.704	1.896.361
Kategorija C	15.299	18.983	22.977	27.694	33.627
Neto imovina fondova, u tisućama HRK	66.281.554	74.004.667	84.179.365	91.924.545	98.126.194
Ukupne uplate (tis. kn)	50.849.573	56.009.813	61.348.342	67.011.806	73.191.233
Ukupne isplate (tis. kn)	-4.384.839	-6.000.282	-6.522.907	-7.143.223	-8.143.581

Izvor: HANFA: Godišnje izvješće 2018. [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/3842/godisnje-izvjesce-2018.pdf> [4.8.2019]

Prema godišnjem izvješću HANFA-e za 2018. godinu, u razdoblju od 2014. do 2018. godine nije se mijenjao broj fondova ali je rastao broj članova u svim kategorijama obveznih mirovinskih fondova. Za spomenute četiri godine neto imovina fondova povećana je za 48% a ukupne uplate za 53%. Na kraju 2018. godine u obveznim mirovinskim fondovima za treću životnu dob štedilo je 1.936.261 članova koji su upravljali imovinom od gotovo 100 milijardi kuna.

3.1.2 Oblici mirovine u okviru obveznog mirovinskog osiguranja

Oblici isplate mirovina iz obveznoga mirovinskog osiguranja definirani su člankom 113 Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima prema kojem društvo isplaćuje mirovine iz obveznog mirovinskog osiguranja jednim od sljedećih oblika:

- pojedinačna mirovina,
- zajednička mirovina – isplaćuje se korisniku mirovine ili doživotno bračnomu drugu koji nadživi korisnika,
- pojedinačna mirovina sa zajamčenim razdobljem – isplaćuje se korisniku, s time da se u slučaju smrti korisnika prije isteka zajamčenog razdoblja isplata nastavi imenovanomu korisniku do isteka zajamčenog razdoblja,
- zajednička mirovina sa zajamčenim razdobljem – isplaćuje se korisniku ili doživotno bračnomu drugu koji nadživi korisnika, a u slučaju da oboje umru prije isteka zajamčenog razdoblja, imenovanome korisniku do isteka zajamčenog razdoblja.

Zajamčeno razdoblje znači da ako korisnik mirovine umre prije kraja zajamčenog razdoblja isplate, imenovani korisnici imaju pravo na isplatu dogovorenog postotka mirovine do kraja

dogovorenog razdoblja. Tako korisnik prima doživotnu mirovinu, a u slučaju smrti određuje nasljednike mirovine u dogovorenom razdoblju.

U slučaju isplate zajedničke mirovine kada korisnika mirovine nadživi bračni drug, mirovina koja se isplaćuje bračnom drugu ne može biti manja od 60% mirovine koja se isplaćivala korisniku mirovine. U slučaju isplate mirovine imenovanom korisniku nakon smrti oba bračna druga, mirovina koja se isplaćuje do kraja zajamčenog razdoblja ne može biti manja od 50% mirovine koja se isplaćivala korisniku mirovine. U svim navedenim slučajevima, društvo koje je isplaćivalo mirovinu korisniku mirovine doznačuje sredstva za isplatu mirovine na bankovni račun bračnog druga, odnosno imenovanog korisnika.²³ Korisniku mirovine pripada mirovina i za mjesec u kojem je korisnik mirovine umro, a zajamčena isplata imenovanom korisniku pripada za posljednji mjesec zajamčenog razdoblja.

3.2 Dobrovoljni mirovinski fondovi

Dobrovoljna mirovinska štednja ili tzv. treći mirovinski stup predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju putem dobrovoljnih mirovinskih fondova, u kojoj član samostalno određuje visinu i učestalost uplate sredstava. Članstvo u dobrovoljnim mirovinskim fondovima atraktivan je način ulaganja iz više razloga. Uz ostvarivanje dodatne osobne mirovine država potiče ulaganje u dobrovoljnu mirovinsku štednju isplaćujući članovima dobrovoljnih mirovinskih fondova poticajna sredstva iz državnog proračuna. Državna poticajna sredstva iznose 15% od ukupno uplaćenog doprinosa pojedinog člana fonda u prethodnoj kalendarskoj godini, ali najviše do uloga od 5.000,00 kuna po članu fonda tijekom jedne kalendarske godine. To znači da maksimalni iznos državnih poticajnih sredstava koje član fonda može ostvariti u jednoj godini (uz pretpostavljeni ulog od 5.000,0 kuna) - iznosi 750,00 kuna.²⁴ Državna poticajna sredstva odobravaju se samo za uplate izvršene u jednom dobrovoljnom mirovinskom fondu iako osoba može biti član jednog ili više dobrovoljnih mirovinskih fondova. Mirovinski program koji proizlazi iz članstva u dobrovoljnom mirovinskom fondu može se ostvariti najranije s 55 godina života.

U Republici Hrvatskoj posluju četiri društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima koja upravljaju s ukupno 8 otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova i 22 zatvorena dobrovoljna mirovinska fonda. Ukupno isplaćena državna poticajna sredstva (DPS)

²³ Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine 22/14, 29/18, 115/18, čl. 113.

²⁴ RH, Ministarstvo financija: Dobrovoljna mirovinska štednja [online]. Dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/mirovinski-fondovi> [5.8.2019]

članovima dobrovoljnih mirovinskih fondova za 2017. godinu iznose 65.548.496,25 kuna.²⁵ Dobrovoljnim mirovinskim fondovima u Republici Hrvatskoj upravljaju ista mirovinska društva kao i sa obveznim, a to su:

- Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima,
- CROATIA osiguranje mirovinsko društvo za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondom d.o.o.,
- ERSTE d.o.o. - društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima,
- Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo.

Dobrovoljni mirovinski fond može biti otvoren, u koji se mogu učlaniti sve fizičke osobe ili zatvoren kada je namijenjen zaposlenicima pokrovitelja fonda. Društvo koje obavlja isplatu mirovina iz drugog i trećeg stupa mirovinskog osiguranja naziva se mirovinsko osiguravajuće društvo. Mirovinsko društvo koje je do umirovljenja upravljalo mirovinskim fondom svojih članova uplaćuje cjelokupni prikupljeni iznos s njihovih osobnih računa u mirovinsko osiguravajuće društvo koje s njima kao budućim korisnicima mirovine sklapa ugovor o mirovini. Na temelju ugovora određuje se i isplaćuje mirovina. Iz tog će se društva isplaćivati mirovina i ako se u trenutku umirovljenja izvrši jednokratna uplata određenog novčanog iznosa a na temelju kojega mirovinsko osiguravajuće društvo isplaćuje mirovinu. Ukoliko član mirovinskog osiguravajućeg društva živi u inozemstvu, društvo će isplaćivati mirovinu na način kako je to ugovoreno s državama članicama ili trećim državama, a troškove isplate snosit će samo društvo.

Mirovinsko osiguravajuće društvo svoje troškove poslovanja pokriva naplatom naknade od uplaćenih sredstava. Visina naknade definirana je ugovorom o mirovini kojeg korisnik mirovine sklapa s mirovinskim osiguravajućim društvom. Naknada u punom iznosu se ne naplaćuje ako se vrši djelomična jednokratna isplata koja može iznositi 30% od ukupne primljene doznake mirovinskog osiguravajućeg društva. Ukupna imovina i godišnji prinosi otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova kojih je u 2018. godini bilo 8 proizlazi prikazana je u Tablici 3.2.

²⁵ RH, Ministarstvo financija: Dobrovoljna mirovinska štednja [online]. Dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/mirovinski-fondovi> [5.8.2019]

Tablica 3.2 Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi u razdoblju 2014.-2018. godine

Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi					
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj fondova	6	6	6	8	8
Broj članova fondova	220.527	236.975	257.075	285.822	305.145
Neto imovina fondova, u tisućama HRK	2.651.987	3.044.842	3.548.401	3.895.569	4.231.346
Ukupne uplate (tis. kn)	452.337	518.678	572.383	631.890	700.053
Ukupne isplate (tis. kn)	-145.805	-182.691	-215.521	-250.001	-306.799

Godišnji prinosi ODMF-ova					
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
AZ Benefit ODMF	10,66%	5,04%	7,65%	3,80%	-0,07%
AZ Profit ODMF	8,72%	6,65%	5,13%	-3,37%	-2,53%
Croatia osiguranje ODMF	8,57%	2,07%	5,56%	2,10%	-1,52%
Croatia osiguranje 1000 A ODMF					5,23%
Croatia osiguranje 1000 C ODMF					2,45%
Erste Plavi Expert ODMF	9,36%	6,88%	11,13%	4,31%	-2,09%
Erste Plavi Protect ODMF	8,18%	3,85%	6,62%	3,51%	5,40%
Raiffeisen ODMF	13,19%	6,53%	6,68%	3,19%	1,61%

Izvor: HANFA: Godišnje izvješće 2018. [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/3842/godisnje-izvjesce-2018.pdf> [4.8.2019]

Pozitivni godišnji prinosi u 2018. godini ostvareni su kod fondova Croatia osiguranje 1000 A ODMF u iznosu 5,23%, Croatia osiguranje 1000 C ODMF u iznosu 2,45%, Erste Plavi Protect ODMF u iznosu 5,40% te Raiffeisen ODM u iznosu 1,61%.

U Republici Hrvatskoj je 2018. godine bilo 21 zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova sa 40.482 člana a kretanje njihovih osnovnih financijskih pokazatelja prikazano je u Tablici 3.3.

Tablica 3.3 Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi

Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi					
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj fondova	16	17	18	19	21
Broj članova fondova	23.927	28.778	29.237	30.387	40.482
Neto imovina fondova, u tisućama HRK	596.188	681.211	777.088	849.556	908.054
Ukupne uplate (u tis. kn)	452.337	518.678	572.383	631.890	700.053
Ukupne isplate (u tis. kn)	-145.805	-182.691	-215.521	-250.001	-306.799

Izvor: HANFA: Godišnje izvješće 2018. [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/3842/godisnje-izvjesce-2018.pdf> [4.8.2019]

Broj članova značajno se značajno povećao 2018. godine i to za 33,22% dok je godinu ranije povećanje bilo tek 3,93%. Neto imovina fondova također je u porastu u prikazanom razdoblju. U 2018. godini porast je iznosio 6,89%

3.3 Imovina i prinosi mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Sukladno Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima (Narodne novine, broj 19/14, 93/15, 64/18, 115/18) i Zakonu o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Narodne novine 19/14, 29/18, 115/18), obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi zasebna su imovina bez pravne osobnosti. Oni se kao fondovi posebne vrste osnivaju radi prikupljanja novčanih sredstava uplaćivanjem doprinosa članova mirovinskog fonda za obvezne i prikupljanja novčanih sredstava uplatama na osobne račune članova fonda za dobrovoljne mirovinske fondove. Sredstva se ulažu s ciljem povećanja vrijednosti imovine mirovinskog fonda radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima mirovinskog fonda, u skladu sa zakonskim odredbama.

3.3.1 Imovina i prinosi obveznih mirovinskih fondova

Nakon sedamnaest godina rada, obvezni mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj, upravljajući imovinom preko 98 milijardi kuna, u 2018. godini ostvarili su prinose svojim članovima od 0,84% u fondovima kategorije A, 1,02% u fondovima kategorije B te 2,94% u fondovima kategorije C. Imovina na osobnim računima osiguranika nastavila je rasti te je na kraju 2018. godine dosegla iznos od 98 milijardi kuna, dijelom zbog kontinuiranih uplata doprinosa, a dijelom zbog ostvarenih prinosa na uložena sredstva.²⁶ To su dobri rezultati s obzirom da su na domaće dioničko tržište utjecala negativna kretanja inozemnih dioničkih tržišta zbog trgovinskog rata SAD-a i Kine, očekivanja usporavanja globalnog gospodarskog rasta, negativnog utjecaja geopolitike na globalna gospodarska kretanja te nemogućnosti dogovora oko Brexita. U 2018. godini nastavljeno je financiranje domaćih turističkih poduzeća putem tržišta kapitala gdje su obvezni mirovinski fondovi imali značajnu ulogu.

Obvezni mirovinski fondovi su u 2018. godini aktivno participirali i na sekundarnom tržištu kapitala. Tako su, između ostalog, povećani udjeli u društvima Arena Hospitality Group d.d., Atlantic grupa d.d., Čakovečki mlinovi d.d., Hrvatski Telekom d.d., Luka Ploče d.d., Luka Rijeka d.d., Podravka d.d., Sunce koncern d.d., Zagrebačka burza d.d. i drugim. Oni su i ključni čimbenik financiranja Republike Hrvatske i značajan sudionik u njezinom prikupljanju sredstava na domaćem i međunarodnom tržištu kapitala.²⁷

Prema Izvještaju o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu, neto imovina pod upravljanjem obveznih mirovinskih fondova na dan 31.12.2018. iznosila je 98.126.193.546 kn,

²⁶ Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]. Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf [6.8.2019]

²⁷ Ibid.

dok je na dan 31.12.2017. iznosila 91.924.545.105 kn što predstavlja porast od 6,75% u godinu dana. Od ukupne neto imovine obveznih mirovinskih fondova tek 0,67%, tj. 652.895.085 kn, odnosi se na imovinu fondova kategorije A, na imovinu fondova kategorije C odnosi se 4,93%, tj. 4.839.329.602 kn, dok najveći dio, čak 94,40%, tj. 92.633.968.859 kn, čini imovina fondova kategorije B. U 2018. godini u II mirovinski stup uplaćeno je neto doprinosa u visini 6,2 milijardi kuna. Istovremeno su isplate iznosile 1,1 milijardi kuna a financijskim plasmanima su obvezni mirovinski fondovi svojim članovima zaradili 1,1 milijardi kuna. Uplata neto mirovinskih doprinosa u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu bila je veća za 9,5%. Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova u periodu od osnivanja do kraja 2018. prikazano je u Tablici 3.4.

Tablica 3.4 Neto imovina obveznih mirovinskih fondova po kategorijama (u milijunima kuna)

Datum	Kategorija A	Kategorija B	Kategorija C	Ukupno
31.12.2005		11.714		11.714
31.12.2006		15.919		15.919
31.12.2007		21.002		21.002
31.12.2008		22.591		22.591
31.12.2009		29.265		29.265
31.12.2010		36.328		36.328
31.12.2011		41.067		41.067
31.12.2012		51.134		51.134
31.12.2013		58.238		58.238
31.12.2014	354	64.351	1.577	66.282
31.12.2015	417	71.352	2.236	74.005
31.12.2016	506	80.624	3.049	84.179
31.12.2017	590	87.375	3.960	91.925
31.12.2018	653	92.634	4.839	98.126

Izvor: Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]

Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazuju se referentnim indeksima za pojedine kategorije fondova (MIREX A, MIREX B i MIREX C). U Tablici 3.5 prikazani su prinosi u 2018. godini i od njihovog početka rada. U 2018. godini najveće prinose ostvarili su obvezni mirovinski fondovi kategorije C, a najniže kategorije A. Za davanje ocjene ostvarenih prinosa tih kategorija je prerano jer fondovi kategorija A i C posluju tek od kraja kolovoza 2014. godine.

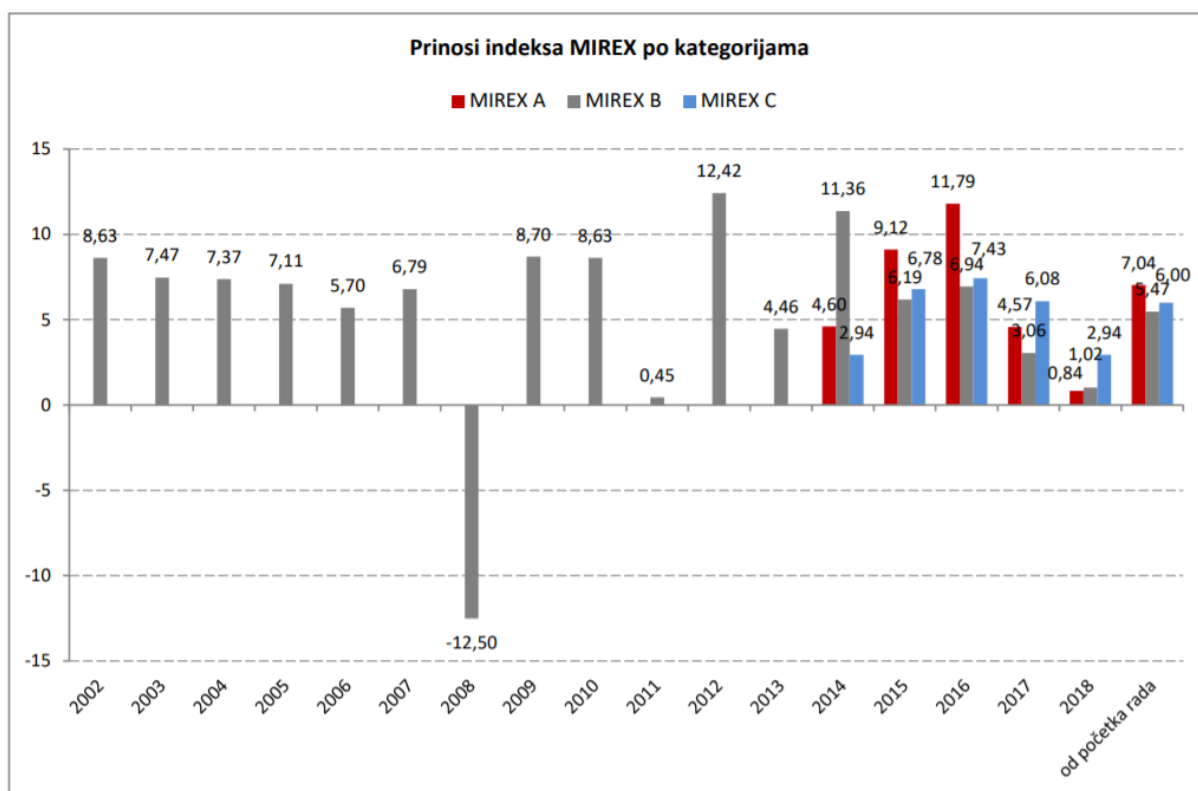
Tablica 3.5 Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazani putem indeksa MIREX

Indeks	Prinos u 2018. godini	Prinos od početka rada (na godišnjoj razini)
MIREX A	0,84%	7,04%
MIREX B	1,02%	5,47%
MIREX C	2,94%	6,00%

Izvor: Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]

Prinos indeksa MIREX-a za fondove kategorije A od početka rada 21. kolovoza 2014. godine do kraja 2018. godine, izražen na godišnjoj razini, iznosio je 7,04%, MIREX- a B 5,47% dok je odgovarajući prinos za MIREX C iznosio 6,00%. Na Slici 3.4 prikazani su prinosi indeksa MIREX za pojedinu kategoriju fondova po pojedinim godinama rada kao i od početka rada.

Slika 3.4 Godišnji prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C

Izvor: Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]

3.3.2 Imovina i prinosi dobrovoljnih mirovinskih fondova

Osnovni smisao štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima je povećanje mirovine iz I. i II. stupa ili raniji odlazak u mirovinu. Dobrovoljna mirovinska štednja omogućava aktivno sudjelovanje u određivanju visine vlastite mirovine, te samostalno odlučivanje o visini i

vremenu štednje. Riječ je o najpovoljnijem obliku štednje za mirovinu, jer država potiče pojedinca kroz državna poticajna sredstva i poreznu olakšicu, a upravitelji fondova prinosom na uložena sredstva. Politika rada dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova ima za cilj ostvariti što veći prinos za članove fonda, pridržavajući se pritom zadanih načela: likvidnosti, sigurnosti i raznolikosti, uz prihvatljivu razinu rizika definiranu investicijskom politikom.

U Tablici 3.6 dana je usporedba otvorenih dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova s obzirom na njihove prinose i imovinu.

Tablica 3.6 Usporedba dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova

Fond	Prinos u 2019. (%)	Prinos u posljednjih 12 mj. (%)	Prosječni godišnji prinos (%)	Imovina (u milijunima kn)
Raiffeisen DMF	5,64	4,31	5,55	1.359,738
AZ Profit	7,29	4,77	6,41	1.705,524
Croatia osiguranje	8,38	6,35	3,52	273,355
AZ Benefit	5,01	4,95	6,53	679,514
Erste Plavi Expert	8,20	5,74	5,88	287,718
Erste Plavi Protect	6,03	6,55	5,79	242,436
Croatia osiguranje1000A	8,83	7,16	11,41	9,560
Croatia osiguranje 1000C	3,55	4,04	5,10	6,250

Izvor: Izrada autora

Dobrovoljni otvoreni mirovinski fondovi navedeni su redosljedom početka njihova rada. Najstariji je Raiffeisen DMF koji je počeo sa radom 2. kolovoza 2002., AZ Profit, Croatia osiguranje i AZ Benefit u 2003., Erste Plavi Expert i Erste Plavi Protekt u 2015. godini. Najkasnije su počeli sa radom Croatia osiguranje 1000A i dobrovoljni otvoreni mirovinski fond Croatia osiguranje 1000C. Najveću imovinu imaju dobrovoljni otvoreni mirovinski fondovi AZ Profit i Raiffeisen DMF. Najviši ostvareni prinos u 2019. (8,83%), prinos u posljednjih 12 mjeseci (7,16%) i prosječni godišnji prinos (11,41%) ima dobrovoljni otvoreni mirovinski fond koji je najkasnije počeo sa radom - Croatia osiguranje 1000A.

4 Usporedna analiza i održivost modela štednje za starost

4.1 Usporedbe iznosa mirovine s obzirom na model štednje

Mirovinska reforma 2019. godine donijela je određene promjene u određivanje mirovina. Kako bi se izračunala svota mirovine potrebno je pomnožiti osobne bodove s mirovinskim faktorom i aktualnom vrijednošću mirovine.²⁸ U mirovinu se uračunava i dodatak na mirovine u iznosu od 27% za mirovine u 2010. i sljedećim godinama. Visina dodatka za razdoblje prije 2010. godine propisana je Zakonom o dodatku na mirovine.

Za izračun osobnih bodova potreban je iznos prosječnih vrijednosnih bodova koji se računaju kao omjer plaće s prosječnom plaćom svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj za tu kalendarsku godinu. Pri tome se za izračun uzimaju u obzir plaće od 1970. godine do godine koja prethodi ostvarivanju prava te se računa prosjek izračunatih vrijednosnih bodova u obračunskom razdoblju.²⁹ Osobni bodovi dobivaju se kao produkt dobivenih prosječnih vrijednosnih bodova, ukupnog mirovinskog staža i polaznog faktora. Polazni faktor razlikuje se ovisno o vrsti mirovine. Za starosnu mirovinu osiguranika koji sječe pravo na mirovinu nakon navršene 65. godine života i ima 35 godina mirovinskog staža, polazni faktor 1,0 povećava se za 0,34% za svaki mjesec nakon navršenih godina života propisanih za stjecanje prava na starosnu mirovinu, ali najviše za pet godina, dok se kod prijevremene starosne mirovine smanjuje za 0,3% za svaki mjesec ranijeg odlaska u mirovinu.³⁰ Do 1. siječnja 2019. godine faktor povećanja iznosi 0,15%.

Zakonom su definirane i najviša i najniža mirovina. Najniža mirovina za jednu godinu mirovinskog staža od 1. srpnja 2019. godine iznosi 67,97 kn, a najviša mirovina limitirana je s maksimalnim iznosom vrijednosnih bodova od 3,8.³¹ U slučaju kada je izračunata mirovina osiguranika niža/viša od najmanje/najviše mirovine, on će primati iznos jednak najnižoj/najvišoj mirovini.

U nastavku je dan primjer izračuna mirovine s dodatkom na mirovinu od 27% za osiguranika koji je ostvario pravo na starosnu mirovinu u 2018. godini s navršenih 65 godina i 11 mjeseci života i 41 godinu, 6 mjeseci i 2 dana mirovinskog staža. Osiguranik stječe mirovinu kasnije od uvjeta propisanih Zakonom o mirovinskom osiguranju pa mu se za svaki mjesec nakon

²⁸ HZMO: Određivanje mirovina [online]. Dostupno na: <http://mirovinsko.hr/default.aspx?ID=76> [21.9.2019.]

²⁹ Ibid.

³⁰ HZMO: Vodič o pravima iz mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti (I. stup) i doplatka za djecu [online]. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/brosure/2019/VodicopravimaizmirovinskogosiguranjageracijskesolidarnostiIstupidoplatkazadjecu_2019.pdf [21.9.2019.]

³¹ HZMO: Određivanje mirovina [online]. Dostupno na: <http://mirovinsko.hr/default.aspx?ID=76> [21.9.2019.]

navršениh 65 godina polazni faktor povećava za 0,15%. Ukupan polazni faktor iznosi 1,0165 ($1,0 + 0,0015 \times 11$). Za izračun osobnih bodova koriste se sljedeći parametri:

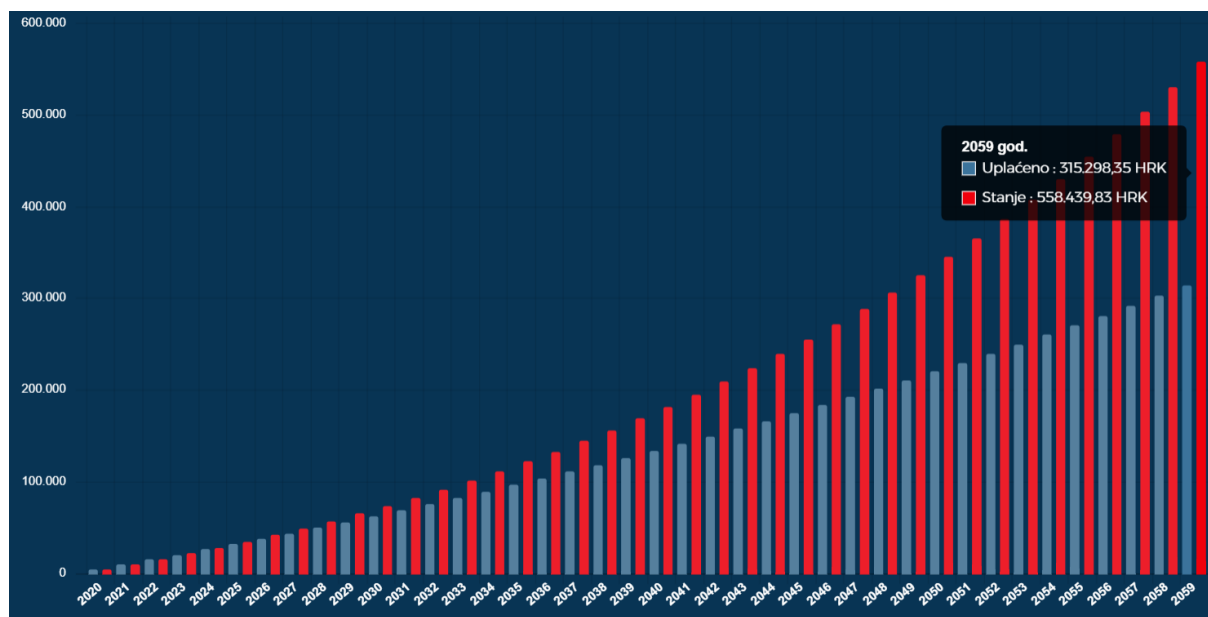
- prosječni vrijednosni bod ostvaren prema plaćama: 0,9542,
- mirovinski staž: 41,5059,
- polazni faktor: 1,0165.

Umnoškom navedenih parametara dobivaju se osobni bodovi u iznosu 40,2584. Mirovinski faktor za starosnu mirovinu iznosi 1,0, a aktualna vrijednost mirovine na dan 1. siječnja 2018. godine iznosila je 63,88 kn. Na temelju tih vrijednosti dobiva se iznos mirovine: $40,2584 \times 1,0 \times 63,88 = 2.571,71$ kn. Kada se u to uračuna dodatak od 27% dobiva se konačni iznos od 3.266,07 kn.

Izračun mirovine iz prvog stupa za mlađe generacije nije moguć s obzirom na nedostatak informacije o plaći osiguranika i prosječnoj hrvatskoj plaći u budućnosti. No, kako bi se ukazalo na važnost korištenja obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova, prikazani su okvirni izračuni za radni staž od 40 godina.

Stanje u obveznom mirovinskom fondu (II. stup) na primjeru osobe čija je mjesečna bruto plaća 8.700 kn koja odgovara prosječnoj bruto plaći Republike Hrvatske u travnju 2019. godine, uz realnu stopu rasta plaće od 2%, realni prinos fonda od 3% te očekivanih 40 godina radnog staža iznosi 558.439,83 kn što je povećanje od 77% u odnosu na ukupni uplaćeni iznos od 315.298,35 kn. Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u obveznom mirovinskom fondu kroz razdoblje od 40 godina prikazano je na Slici 4.1.

Slika 4.1 Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u obveznom mirovinskom fondu

Izvor: AZ mirovinski fondovi [online]. Dostupno na: <https://www.azfond.hr/za-clanove/kalkulator-az-obvezni-mirovinski-fond/> [20.9.2019]

Na temelju ušteđenog iznosa od 558.439,83 kn izračunat je iznos mjesečnih isplata koje će osiguranik primiti (Tablica 4.1). Iznosi se temelje na izračunu Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva a podijeljeni s obzirom na 3 modela:

- doživotna mirovina: osiguranik prima dogovoreni iznos do kraja života,
- doživotna mirovina sa zajamčenim razdobljem od 5 godina: osiguranik prima dogovoreni iznos do kraja života ali u slučaju smrti prije isteka 5 godina od početka isplate mirovine, njegova se preostala mirovina koju bi primio u 5 godina nasljeđuje,
- doživotna mirovina sa zajamčenim razdobljem od 20 godina: osiguranik prima dogovoreni iznos do kraja života ali u slučaju smrti prije isteka 20 godina od početka isplate mirovine, preostali iznos mirovine koji bi primio u 20 godina se nasljeđuje.

Iznos doživotne mirovine za osiguranika iz primjera iznosi 2.247,72 kn mjesečno, odnosno 2.231,53 kn u slučaju zajamčenog razdoblja isplate od 5 godina, te 1.906,51 kn u slučaju zajamčenog razdoblja isplate od 20 godina. Ti se iznosi dodaju na mirovinu ostvarenu u I. stupu. Jedna od opcija je i zajednička doživotna mirovina koja se isplaćuje doživotno korisniku mirovine, a ako bračni drug nadživi korisnika, isplata se nastavlja u 100%-tnom iznosu do njegove smrti.

Tablica 4.1 Izračun mirovine iz obveznog mirovinskog fonda

Doživotna mirovina	Iznos mirovine	Minimalni zajamčeni iznos	Očekivani iznos isplate*
Pojedinačna	2.247,72	2.247,72	690.063,99
Zajednička	1.825,54	1.825,54	560.451,97

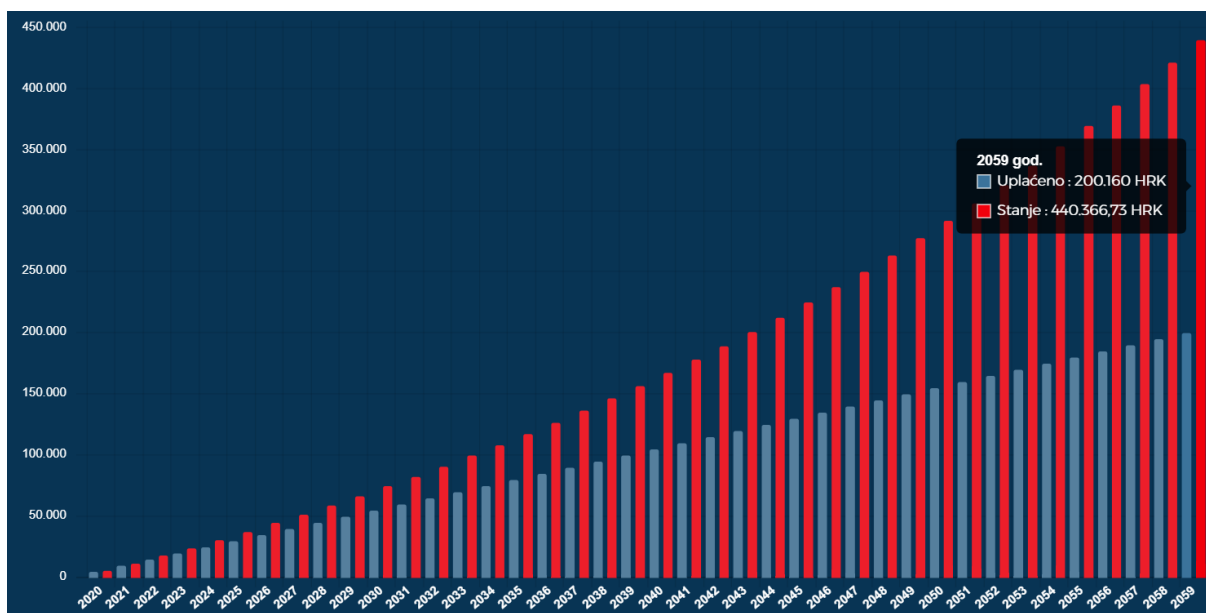
Doživotna mirovina sa zajamčenim razdobljem isplate od 5 godina	Iznos mirovine	Minimalni zajamčeni iznos	Očekivani iznos isplate*
Pojedinačna	2.231,53	133.891,53	685.092,10
Zajednička	1.824,98	109.498,88	560.280,53

Doživotna mirovina sa zajamčenim razdobljem isplate od 20 godina	Iznos mirovine	Minimalni zajamčeni iznos	Očekivani iznos isplate*
Pojedinačna	1.906,51	457.563,26	585.311,42
Zajednička	1.756,29	421.510,38	539.192,86

Izvor: Raiffeisen MOD [online]. Dostupno na: <http://www.rmod.hr/default.aspx?id=169> [21.9.2019]

Osim u obveznom mirovinskom fondu, osiguranici mogu štedjeti za starost i u dobrovoljnom mirovinskom fondu (III. stup). Stanje u dobrovoljnom mirovinskom fondu na primjeru godišnjih uplata od 5.000 kn za 40 godina staža i očekivani godišnji prinos fonda od 3% iznosi 440.366,73 kn. Navedeni iznos predstavlja povećanje od 120% s obzirom na ukupni uplaćeni iznos od 200.160,00 kn. Unatoč relativno malom mjesečnom izdvajanju od 416,17 kn, osiguranici su u mogućnosti uštedjeti značajnu svotu novca i time si osigurati kvalitetniju starost. Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u dobrovoljnom mirovinskom fondu kroz razdoblje od 40 godina prikazano je na Slici 4.2.

Slika 4.2 Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u dobrovoljnom mirovinskom fondu

Izvor: AZ mirovinski fondovi [online]. Dostupno na: <https://www.azfond.hr/za-clanove/kalkulator-az-dobrovoljni-mirovinski-fond/> [20.9.2019]

Uštedjeni iznos od 440.366,73 kn moguće je primati na različite načine (Tablica 4.2). Jedan od modela Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva je ubrzana privremena mirovina sa zajamčenim razdobljem isplate od 5 godina. Ubrzana privremena mirovina isplaćuje se tijekom 5 godina pri čemu se u prve dvije godine isplati 80% sadašnje vrijednosti svih isplata mirovine.³² U ovom modelu osiguranik iz primjera bi prve dvije godine primao 14.055,33 kn mjesečno, a u preostalom razdoblju 2.446,24 kn mjesečno. U slučaju smrti prije isteka 5 godina, u nasljedstvo ulazi preostali iznos koji bi bio isplaćen u 5 godina. Druga opcija je privremena mirovina koja se može ugovoriti u trajanju od 10 do 20 godina. Mjesečne isplate ovise o ugovorenom trajanju. U slučaju privremene mirovine sa zajamčenim razdobljem isplate od 15 godina, osiguranik bi mjesečno primao 2.369,17 kn. U slučaju smrti korisnika mirovine isplata mirovine nastavlja se odabranom imenovanomu korisniku ili zakonskim nasljednicima do isteka ugovorenih 15 godina.

Na temelju opisanog primjera može se vidjeti da se ulaganjem u dobrovoljne mirovinske fondove može uštedjeti značajan iznos koji u mjesečnim isplatama može biti i viši od mirovine ostvarene u obveznim mirovinskim fondovima. Kada se sve to pribroji mirovini ostvarenoj u prvom stupu, osiguranik može očekivati dobra primanja u starosti.

³² Raiffeisen MOD: Ubrzana privremena M7 [online]. Dostupno na: <http://www.rmod.hr/default.aspx?id=251> [21.9.2019.]

Tablica 4.2 Izračun mirovine iz dobrovoljnog mirovinskog fonda

Mirovine sa zajamčenim razdobljem isplate od 5 godina	Iznos mirovine	Minimalni zajamčeni iznos	Očekivani iznos isplate*
<u>Ubrzana privremena - M7 **</u>	14.055,33 2.446,24	425.392,42	446.208,56
<u>Doživotna sa zajamčenim razdobljem - M4</u>	0,00	0,00	0,00
<u>Zajednička sa zajamčenim razdobljem - M5</u>	0,00	0,00	0,00
<u>Uvećana u zajamčenom razdoblju - M6</u>	0,00	0,00	0,00

Mirovine sa zajamčenim razdobljem isplate od 15 godina	Iznos mirovine	Minimalni zajamčeni iznos	Očekivani iznos isplate*
<u>Privremena - M2</u>	2.369,17	426.451,14	501.792,78
<u>Doživotna sa zajamčenim razdobljem - M4</u>	0,00	0,00	0,00
<u>Zajednička sa zajamčenim razdobljem - M5</u>	0,00	0,00	0,00
<u>Uvećana u zajamčenom razdoblju - M6</u>	0,00	0,00	0,00

* Pretpostavljeni iznos isplate u očekivanom trajanju života

** 14.055,33 u prve dvije godine, odnosno 2.446,24 nakon dvije godine

Izvor: Raiffeisen MOD [online]. Dostupno na: <http://www.rmod.hr/default.aspx?id=170> [21.9.2019]

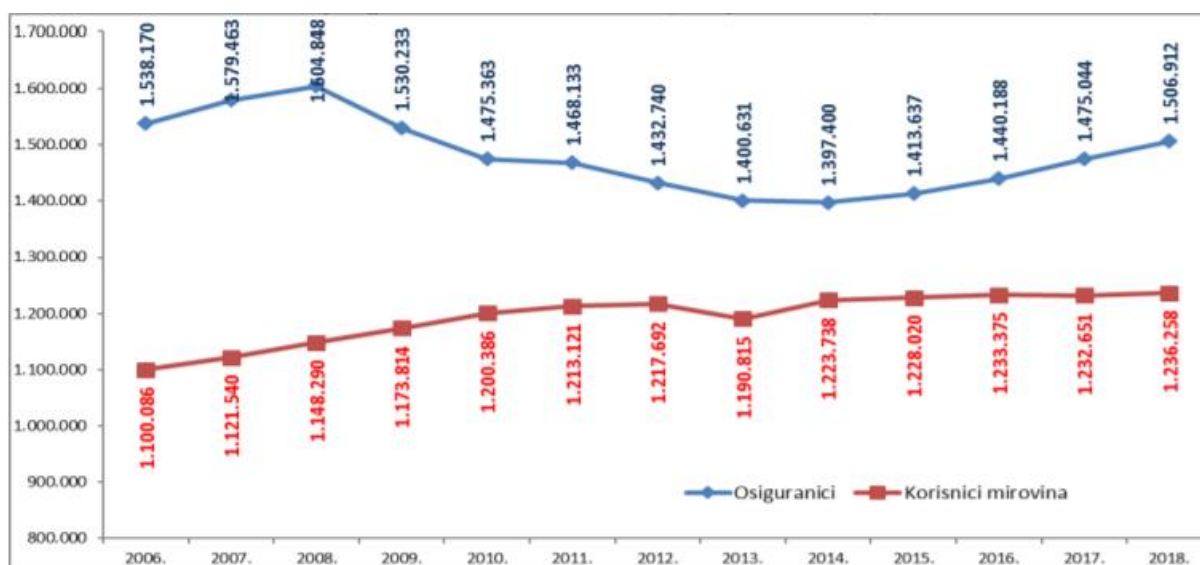
4.2 Održivost modela hrvatskog mirovinskog sustava

Demografsko starenje proces je koji je već dulje vrijeme prisutan u Hrvatskoj kao i većini razvijenih zemalja svijeta. Ova nezaobilazna činjenica mora se uzimati u obzir prilikom planiranja neposredne i one nešto dalje budućnosti. Starenje stanovništva rezultat je kontinuiranog smanjenja stope fertiliteta i produljenja trajanja životnog vijeka. Jedna od direktnih posljedica demografskih promjena je smanjenje udjela radne snage i povećanje udjela starije populacije u ukupnom stanovništvu. Zbog općeg poboljšanja životnog standarda i napretka medicine, starija populacija dulje živi pa se produljuje prosječno vrijeme trajanja života nakon umirovljenja.

Iako Republika Hrvatska u ekonomskom smislu zaostaje za razvijenim zemljama svijeta, ona u stopu prati njihova demografska kretanja. U Hrvatskoj je već desetljećima prisutan trend dugoročnog povećanja broja umirovljenika u odnosu na broj zaposlenih osiguranika, ili tzv. stope ovisnosti. Prema podacima objavljenim u Izvješću o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018., broj osiguranika u Hrvatskoj povećavao se u razdoblju od

2001. do 2008. godine. Početkom 2008. godine zbog gospodarske krize počeo se smanjivati broj osiguranika, što je nastavljeno do kraja 2014. godine. Iznimka su bili ljetni mjeseci kada je zbog sezonskog zapošljavanja taj broj rastao. Nepovoljan trend zaustavljen je u 2015. godini kada se, prvi put nakon šest godina kontinuiranog smanjivanja, broj osiguranika povećao na 1.413.637 u prosincu 2015. godine. Pozitivan trend je nastavljen te je u prosincu 2016. evidentirano 1.440.188 osiguranika, u prosincu 2017. 1.475.044 osiguranika, a u prosincu 2018. evidentirano je 1.506.912 osiguranika. Unatoč provedenoj reformi, broj korisnika mirovina nastavio se povećavati sporije nego u prethodnom desetljeću. Povećanje je iznosilo od 1% do 2%. Razdoblje od 2006. do 2016. godine karakterizira usporen rast ukupnog broja korisnika mirovina, a u 2017. godini je prvi put smanjen broj korisnika. U 2018. broj korisnika povećao se za približno 0,3%, što je djelomično posljedica mirovinske reforme od 1. siječnja 2018. jer je određeni broj osiguranika odlučio ostvariti mirovinu prije stupanja na snagu novih propisa.³³ Na Slici 4.3 prikazan je broj osiguranika i korisnika mirovina na dan 31. prosinca 2018. godine.

Slika 4.3 Broj osiguranika i korisnika mirovina, stanje na dan 31. prosinca 2018.

Izvor: Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018. [online]

Kao što je vidljivo sa slike, na dan 31. prosinca 2018. evidentirano je ukupno 1.506.912 osiguranika i 1.236.258 korisnika mirovina. Njihov omjer iznosi 1,22:1 što je nepovoljan omjer, no u odnosu na razdoblje od 2011. do 2017. godine predstavlja poboljšanje. Odnos broja osiguranika i korisnika mirovina u razdoblju od 2006. do 2018. prikazan je u Tablici 4.3.

³³ Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018. [online]. Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Upravnovijece/sjednice/30_05062019/1_Izvjesce_o_radu_i_poslovanju_Zavoda_za_2018.pdf [21.7.2019]

Tablica 4.3 Broj osiguranika i korisnika mirovina u razdoblju od 2006. do 2018.

Godina	Broj osiguranika	Broj korisnika mirovina	Odnos
2006.	1.538.170	1.100.086	1,40
2007.	1.579.463	1.121.540	1,41
2008.	1.604.848	1.148.290	1,40
2009.	1.530.233	1.173.814	1,30
2010.	1.475.363	1.200.386	1,23
2011.	1.468.133	1.213.121	1,21
2012.	1.432.740	1.271.692	1,18
2013.	1.400.631	1.190.815	1,18
2014.	1.397.400	1.223.738	1,14
2015.	1.413.637	1.228.020	1,15
2016.	1.440.188	1.233.375	1,17
2017.	1.475.044	1.232.651	1,20
2018.	1.506.912	1.236.258	1,22

Izvor: Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018. [online]

Takvi demografski trendovi i kretanje stope ovisnosti iziskuju promjene i prilagodbe u ponašanju države u pogledu održivosti javnih financija, te u ponašanju pojedinaca kod planiranju načina financiranja životnog standarda u trećoj životnoj dobi. Pitanje je mogu li prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja biti dostatni za primjereno financiranje životnih troškova umirovljenika.

Demografski trendovi razlog su uvođenja kapitaliziranog mirovinskog sustava u kojem će osobna imovina u obveznim mirovinskim fondovima II. stupa predstavljati osnovicu za isplatu mirovina budućih umirovljenika. Time bi se smanjila potreba pokrivanja mirovinskih izdataka iz uplaćenih obveznih doprinosa i državnog proračuna. Povećala bi se odgovornost pojedinca za socijalnu sigurnost u starosti i stimuliralo duže ostajanje u svijetu rada. Mirovinski sustav koji se temelji na više razina dugoročno osigurava veće mirovine članovima mirovinskog sustava.³⁴

³⁴ Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]. Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf [6.8.2019]

4.3 Paneuropski mirovinski model

Europska unija krenula je u stvaranje paneuropskih mirovina, novog oblika štednje za starost koji bi se primjenjivao na cijelom području Europske unije prema istim uvjetima. Paneuropske mirovine (PEEP) trebale bi dopunjavati postojeći mirovinski sustav s obveznim izdvajanjima kao dobrovoljna mirovinska štednja, slično onoj koju Hrvatska ima u trećem stupu. Paneuropski mirovinski proizvod omogućit će štediteljima prenosivost po cijeloj EU, potpunu transparentnost troškova i prijenos preko granice.³⁵

Paneuropska mirovina je osobni mirovinski proizvod koji će omogućiti građanima novi način dobrovoljne štednje kako bi se upotpunio postojeći mirovinski sustav temeljen na obveznim izdvajanjima. U svojem Akcijskom planu o izgradnji unije tržišta kapitala, Europska komisija je uočila da ne postoji djelotvorno jedinstveno tržište za „treći stup” osobnih mirovina. Neujednačena pravila na nacionalnoj razini i razini EU-a prepreka su punom razvoju velikog i konkurentnog tržišta osobnih mirovina.³⁶ Sužen izbor ponude mirovinskih proizvoda i povećanje troškova mirovinske štednje u europskim okvirima rezultat su rascjepkanosti tržišta, a trenutno raspoloživa ponuda osobnih mirovinskih proizvoda koji se prodaju u EU je nedostatna. To potvrđuje pregled Europske komisije nad tržištem malih ulagatelja iz 2015. iz kojeg je razvidno da su osobni mirovinski proizvodi među trima vrstama proizvoda koje su mali ulagatelji ocijenili najmanje zadovoljavajućima. Također, prekogranična prodaja i prenosivost postojećih osobnih mirovina vrlo su ograničene.³⁷

Europskoj komisiji u inicijativi stvaranja paneuropskih mirovina glavni je cilj stvoriti jedinstveno tržište osobnih mirovina i pridonijeti dovršetku unije tržišta kapitala. Tri su posebna cilja kojima se želi to ostvariti:³⁸

1. povećanje ulaganja u EU-u i pridonosnje dovršetku unije tržišta kapitala,
2. razvoj osobnih mirovinskih proizvoda,
3. poboljšanje prekograničnog pružanja i prenosivosti osobnih mirovinskih proizvoda.

³⁵ Europe direct Čakovec: Paneuropska osobna mirovinska štednja za veću portabilnost mirovina u EU-u [online]. Dostupno na: <http://edic-cakovec.eu/paneuropska-osobna-mirovinska-stednja-za-vecu-portabilnost-mirovina-u-eu-u/> [7.8.2019]

³⁶ Europska komisija (2017) Sažetak procjene učinka priložen Prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i vijeća o paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu i Preporuci Komisije o poreznom tretmanu osobnih mirovinskih proizvoda, uključujući i paneuropski osobni mirovinski proizvod, Bruxelles

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

Prema studiji Europske komisije, ovim novim proizvodom bi se do 2030. postiglo povećanje imovine kojom se upravlja na tržištu osobnih mirovinskih proizvoda s 0,7 milijardi eura na 2,1 milijardi eura s PEPP-om u odnosu na 1,4 bilijuna eura bez PEPP-a. Štediša će moći birati između različitih mogućnosti ulaganja s različitim rizikom. Uz osnovnu opciju s gornjom granicom naknade od 1% akumuliranog kapitala godišnje dostupna je i mogućnost mijenjanja fondova po ograničenom trošku. Štediša koji odlaze raditi u druge države članice mogu tako štedjeti za mirovinu kod istog pružatelja usluga.³⁹

Europska unija na uvođenje paneuropske mirovine u svim zemljama članicama kao vrsti dobrovoljne štednje za starost bila je ponukana činjenicom da prema podacima Europske komisije, samo 27% radnika u Europi štedi za starost. Svi ostali ovise isključivo o nedostatnom socijalnom sustavu koji se temeljni na međugeneracijskoj solidarnosti a kojeg napušta sve veći broj razvijenih zemalja.

³⁹ Europska komisija (2017) Sažetak procjene učinka priložen Prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i vijeća o paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu i Preporuci Komisije o poreznom tretmanu osobnih mirovinskih proizvoda, uključujući i paneuropski osobni mirovinski proizvod, Bruxelles

5 Zaključak

Mirovinski sustav Republike Hrvatske doživio je određene promjene od 2002. godine kada su uz prvi stup temeljen na međugeneracijskoj solidarnosti uvedeni obvezni drugi mirovinski stup koji se temelji na individualnoj kapitaliziranoj štednji te dobrovoljni treći mirovinski stup kojim se mirovine financiraju iz vlastitih sredstava akumuliranih kroz dobrovoljne uplate u fond. Unatoč uvedenim promjenama, omjer broja korisnika mirovina i broja osiguranika ostao je nepovoljan za financiranje mirovina iz prvog stupa te je 1. siječnja 2019. godine nastupila mirovinska reforma koja uvodi promjene u sam izračun mirovina ali i u duljinu radnog staža te starosne dobi potrebne za ostvarivanje prava na mirovinu. Cilj reforme je učiniti mirovinski sustav dugoročno održivim, omogućiti primjerene mirovine za sadašnje i buduće generacije te izjednačiti prava svih umirovljenika u Hrvatskoj.

Primjerena primanja umirovljenika ne ovise samo o obveznom mirovinskom osiguranju, već važnu ulogu ima i individualna odgovornost prilikom planiranja financiranja treće životne dobi. Značaj individualne štednje posljedica je demografskih promjena, s naglaskom na starenje stanovništva, te financijskih kriza koji dovode u pitanje održivost javnog mirovinskog sustava. Jedan od oblika štednje je ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove pri čemu osiguranik samostalno određuje visinu i učestalost uplate sredstava. Na taj se način akumuliraju i kapitaliziraju sredstva osiguranika te se ostvaruje dodatna osobna mirovina. Također, država potiče ovakav oblik štednje uplaćivanjem državnih poticajnih sredstava na račun osiguranika. Svaki osiguranik trebao bi voditi računa i o sredstvima u obveznom mirovinskom fondu. Iako je odabir kategorije fonda automatiziran, korisnici imaju pravo izbora kategorije. No, zastupljenost osiguranika koji samostalno odabiru fondove pada iz godine u godinu te je 2018. godine dosegla minimum od 1% čime se dovodi u pitanje mirovinska pismenost u Republici Hrvatskoj. Za kvalitetan odabir fonda potrebna je dobra informiranost osiguranika na čemu se u Hrvatskoj treba značajno poraditi. Jedan od koraka je nova mirovinska reforma koja predstavlja dobar put za povećanje odgovornosti pojedinca za socijalnu sigurnost u starosti.

Literatura

1. AZ mirovinski fondovi [online]. Dostupno na: <https://www.azfond.hr/za-clanove/kalkulator-az-obvezni-mirovinski-fond/> [20.9.2019]
2. Bejaković, P. (2019) Uzroci poteškoća u mirovinskom sustavu i razlozi zašto treba očuvati kapitalizirano mirovinsko osiguranje u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, 26 (1), str. 37-52.
3. Bežovan, G. (2019) Evaluacija procesa privatizacije mirovinskog sustava u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, 26 (1), str. 1-35.
4. Državni zavod za statistiku (2019) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti [online]. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%C5%A0TVA%20I%20SOCIJALNE%20ISKLJU%C4%8CENOSTI.XLSX [1.8.2019]
5. Europe direct Čakovec: Paneuropska osobna mirovinska štednja za veću portabilnost mirovina u EU-u [online]. Dostupno na: <http://edic-cakovec.eu/paneurovska-osobna-mirovinska-stednja-za-vecu-portabilnost-mirovina-u-eu-u/> [7.8.2019]
6. Europska komisija (2017) Sažetak procjene učinka priložen Prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i vijeća o paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu i Preporuci Komisije o poreznom tretmanu osobnih mirovinskih proizvoda, uključujući i paneuropski osobni mirovinski proizvod, Bruxelles
7. HANFA: Drugi i treći stup mirovinskog osiguranja i isplata mirovina [online]. Dostupno na: hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/ [3.8.2019]
8. HANFA: Društva za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/drustva-za-upravljanje-obveznim-mirovinskim-fondovima/> [4.8.2019]
9. HANFA: Godišnje izvješće 2018. [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/3842/godisnje-izvjesce-2018.pdf> [4.8.2019]
10. Hrvatski sabor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu [online]. Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf [6.8.2019]
11. HZMO: Određivanje mirovina [online]. Dostupno na: <http://mirovinsko.hr/default.aspx?ID=76> [21.9.2019.]
12. HZMO: Vodič o pravima iz mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti (I. stup) i doplatka za djecu [online]. Dostupno na:

- http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/brosure/2019/VodicopravimaizmirovinskogosiguranjageneracijskesolidarnostiIstupidoplatkazadjecu_2019.pdf [21.9.2019.]
13. Izaberi budućnost: obvezni mirovinski i drugi fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%25%20a1a%24%208di/financijska-pismenost/izaberi-budu%24%2087nost/> [20.7.2019]
 14. Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2018. [online]. Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Upravnovijece/sjednice/30_05062019/1_Izvjesce_o_radu_i_poslovanju_Zavoda_za_2018.pdf [21.7.2019]
 15. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava: Cjelovita mirovinska reforma [online]. Dostupno na: <https://mirovinska.mrms.hr/> [5.8.2019]
 16. Mirovinski sustav [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> [21.7.2019]
 17. Mirovinski sustav: Obvezni mirovinski fondovi [online]. Zagreb: Hanfa. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf [23.7.2019]
 18. Raiffeisen mirovinski fondovi: Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija C [online]. Dostupno na: <https://www.rmf.hr/default.aspx?id=178> [3.8.2019]
 19. Raiffeisen MOD [online]. Dostupno na: <http://www.rmod.hr/default.aspx?id=169> [21.9.2019]
 20. Raiffeisen MOD: Ubrzana privremena M7 [online]. Dostupno na: <http://www.rmod.hr/default.aspx?id=251> [21.9.2019.]
 21. RH, Ministarstvo financija: Dobrovoljna mirovinska štednja [online]. Dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/mirovinski-fondovi> [5.8.2019]
 22. Stanišić, L. (2017) Trećina hrvatskih umirovljenika u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti [online]. Dostupno na: <https://www.mirovina.hr/novosti/trecina-hrvatskih-umirovljenika-riziku-siromastva-socijalne-iskljucenosti/> [2.8.2019]
 23. Vehovec, M. (2011) Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku, Privredna kretanja i ekonomska politika, 21 (129), str. 65-85.
 24. Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine 22/14, 29/18, 115/18

Popis tablica i slika

Slika 2.1 Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj.....	3
Slika 2.2 Razvoj mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj.....	6
Slika 2.3 Korisnici mirovina ostvarenih prema ZOMO-u prema svotama mirovina na dan 31.12.2018.....	10
Slika 3.1 Udio imovine mirovinskih fondova u ukupnoj imovini financijskog sustava u Republici Hrvatskoj.....	15
Slika 3.2 Odnos BDP-a i imovine mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj	15
Slika 3.3 Odabir obveznog mirovinskog fonda u Hrvatskoj u razdoblju 2004.-2018. godine .	17
Slika 3.4 Godišnji prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C	24
Slika 4.1 Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u obveznom mirovinskom fondu	28
Slika 4.2 Kretanje ukupnog uplaćenog iznosa i stanja u dobrovoljnom mirovinskom fondu ..	30
Slika 4.3 Broj osiguranika i korisnika mirovine, stanje na dan 31. prosinca 2018.	32
Tablica 3.1 Obvezni mirovinski fondovi u razdoblju 2014.-2018. godine.....	18
Tablica 3.2 Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi u razdoblju 2014.-2018. godine	21
Tablica 3.3 Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi	21
Tablica 3.4 Neto imovina obveznih mirovinskih fondova po kategorijama (u milijunima kuna)	23
Tablica 3.5 Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazani putem indeksa MIREX.....	24
Tablica 3.6 Usporedba dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova	25
Tablica 4.1 Izračun mirovine iz obveznog mirovinskog fonda	29
Tablica 4.2 Izračun mirovine iz dobrovoljnog mirovinskog fonda.....	31
Tablica 4.3 Broj osiguranika i korisnika mirovina u razdoblju od 2006. do 2018.....	33